

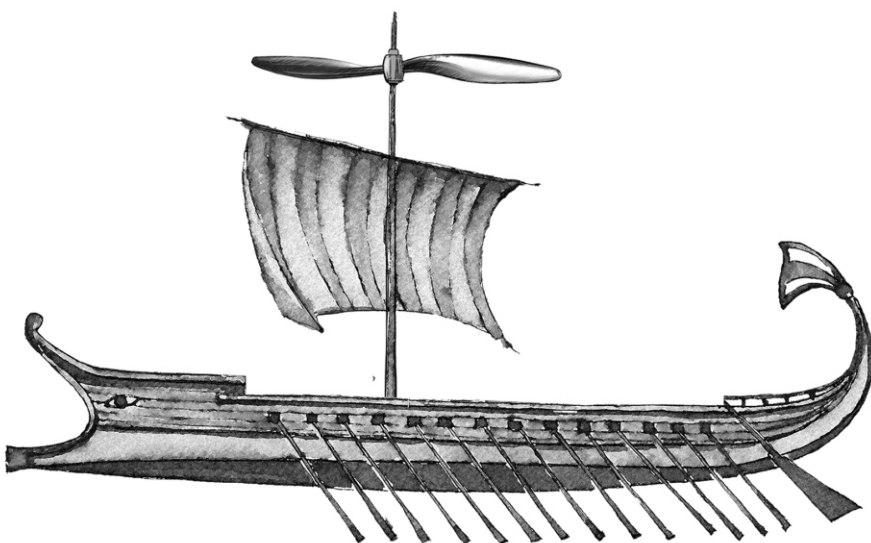
TOMIS

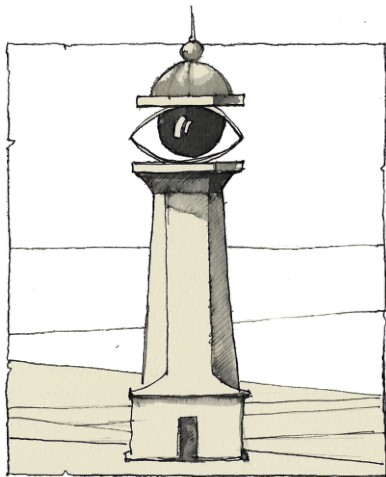
revistă de cultură

Nr. 22 - august 2024

TOMIS

CREDITORIAL

Claudiu KOMARTIN

Ar fi trebuit să fie o vară, aceasta cu un Campionat European și o Olimpiadă, în care sportul să fie celebrat în dimensiunea sa fundamental umanistă și plurală, pentru care cuvintele esențiale sunt competiție și colaborare. Din păcate, impresia dominantă după aceste aproape două luni este că celebrarea diferențelor care ne despart prin punerea în valoare a aspirațiilor în spiritul fair-play-ului și al dorinței de cunoaștere, de înțelegere cordială a celuilalt nu pare a fi în centrul preocupărilor unei omeniri parcă mai învrăjbite decât oricând în vremurile recente. Prima pagină nu o prea țin campionii, ci scandalul (întotdeauna bicisnic, dogmatic, creat artificial), breaking-news-urile ocolesc motivele de bucurie în favoarea dezastrelor (aproape întotdeauna închipuite) și a zarvei indignate, polemicile se poartă meschin și nu au în centru valorile pentru care s-ar cuveni să ne duelăm, urban, calm, argumentat, ci agendele ideologice. Obsesia americană a „războaielor culturale”, ce pare să ocupe de câțiva ani încoace întregul orizont al dezbaterii publice, a virusat democrațiile liberale în vreme ce despotismele asiatice își freacă mâinile și contribuie pe toate căile la dezbinarea „Occidentului colectiv” pe care îl urăsc din toate puterile.

O mutație malignă s-a petrecut în mentalul lumii euro-atlantice pe măsură ce își extindea sfera de influență și își cimenta setul de valori care au adus cu ele prosperitate, predictibilitate și echilibru social în părți ale lumii (cum este aceasta a noastră) care n-au fost defel cruțate de opresiune, abjecție și agonie a atâtor „generații de sacrificiu”. Simplu spus, când parcă începeam să ne obișnuim cu mai-binele visat, acesta a pornit a se crăpa pe la colțuri și fărâmița în mâinile noastre, sub presiunea unor conflicte nerezolvate, a unor dereglări și neclarități structurale băgate sub preș în epoca norocoasă (chiar așa: norocoasă, chiar cu tot ce am pățimit la trecerea prin purgatoriul aceluia deceniu și jumătate de tranziție) ce a urmat Războiului Rece și care, fie că o acceptăm sau nu, s-a sfârșit.

Scriu toate acestea cu regret, ba nu: cu frustrare, ca unul care nu vrea în ruptul capului să se radicalizeze, să devină revanșard și părtinitor, să se arate tot timpul jignit de opțiunile existențiale și de limbaj ale taberei adverse. E de-a dreptul absurd, nu-i așa, ca un poet să pledeze pentru echilibru, dialog și încetarea acestei lupte epuizante între carteluri ideologice care vor să controleze limbajul pentru a controla politic realitatea. E vremea să decidem că trebuie să ne oprim din acest carambol autodistructiv și să ne uităm în jur, așa cum îndemna James Baldwin acum o jumătate de secol – conștienți că toți cei pe care îi privim suntem tot noi – că ceea ce detestăm și respingem poartă chiar chipul nostru. Și să facem alegerea de a nu fi noi monstrul.

FOTO GRAME

Dan PERȘA

despre

Ovidiu Ungureanu

Tur de confrerie

Expoziție Muzeul Național al Marinei Române, Constanța

Pe vremea când abia l-am cunoscut pe Ovidiu Ungureanu, m-am mirat de precizia fotografiilor sale, dar abia mai târziu, când mi-am dat seama că arta sa e total asumată, am înțeles că orice inspirație a sa e sorbită din adâncul unde s-a născut pentru a fi adusă în conștiința sa. Astfel că el stabilește apoi cum vor fi toate fotografiile unui ciclu. Dacă stabilește că va fotografia „fără umbră” (mă gândesc aici la ciclul „Palate și Castele Industriale”), toate edificiile, acestea vor fi fotografiate la acea oră a zilei la care clădirile nu au umbră. Apar doar ele, într-o relevare absolută, fără „contaminanți”. „Contaminanți” de efecte poetice, desigur, deoarece unii privitori ar putea spune că un surplus de elemente și efecte sunt poetice. Dar când ele lipsesc, nu ne mai pot distra atenția de la adevărul ce mi-l înfățișează artistul. E o artă spartană? Unii o numesc „minimalistă”, totuși nu e vorba de o reducere a obiectelor fotografiate la elementele lor geometrice. Ci de ceva cu mult mai subtil. De ceea ce am vorbit de adevărul artistului și, în cazul de față, acest adevăr este Prezența. Prezența subiectului fotografiat. Dacă ar privi cineva fotografiile lui Ovidiu Ungureanu fără să i se spună ale cui sunt, ar putea spune: iată niște imagini cu o divină conștiință de sine. Pentru că inspirația, simțul poetic, simțul proporțiilor au fost aduse în conștiință și aici, ca într-un athanor, li s-a extras esența. Lucrând cu esențe, da, s-ar putea spune, la limită, deoarece nu este, totuși, de ajuns, că e vorba de o artă spartană. O artă ce vrea să releve identitatea obiectului sau ființei fotografiate. Ovidiu este un constructor de artă în conștiința sa, căci în conștiința sa își construiește arta și abia apoi face clic. La un moment al zilei potrivit pentru asta, într-un loc potrivit pentru asta, surprinzând un obiect căruia el îi caută identitatea și speră să o imortalizeze într-o fotografie. Și astfel preciziei gândite i se adaugă pânda, speranța, căutarea – adică sentimentele și năzuințele omenești.

Expoziția „Tur de confrerie” face parte dintr-un proiect mai amplu, intitulat „Imagini recurente”. Și-a deschis drumul în Bacău și îl va sfârși la Constanța, la Muzeul Național al Marinei Române. Aici va poposi și va rămâne, poate, pentru totdeauna, ca donație pentru Muzeul Marinei. E un ciclu de fotografii cu totul diferit de cel pomenit anterior (și despre care am scris în „Tomis” anul trecut). Un ciclu unic, deoarece în acest caz emoțiile copleșesc.

Dar ce este fotografia? Eu o privesc ca pe încercarea dramatică a oamenilor de a învinge în lupta cu timpul, sau măcar de a-i încetini înaintarea. Este o păstrătoare a memoriei existenței noastre cu tot ce creăm cât trăim. Dar pentru artistul fotograf e ceva mai mult: fotografiile descriu lumea și îi păstrează sentimentele și ființa. În cazul de față e vorba de amintiri, nostalgii, prietenie și tinerețe.

Cu ani în urmă, în 1984, Ovidiu Ungureanu fotografiază pentru prima dată Portul Constanța din curtea Liceului de Marină „Navrom” (Poarta 6): prima întâlnire cu Pontul. După terminarea liceului (Promoția 1988, specializare Punte,

GA MINISTERUL CULTURII
CENTRUL DE CULTURĂ
„GEORGE APOSTU” BACĂU

Muzeul Național
al MARINEI ROMÂNE
CONSTANȚA

Expoziție de fotografie
Tur de confrerie
Ovidiu Ungureanu

prezintă:
Gela Deleanu
Gheorghe Geo Popa

10 aprilie 2024, ora 13.00
Muzeul Național al Marinei Române, Constanța

ZOA
ZILELE CENTRULUI „GEORGE APOSTU”
Constanța - Bacău

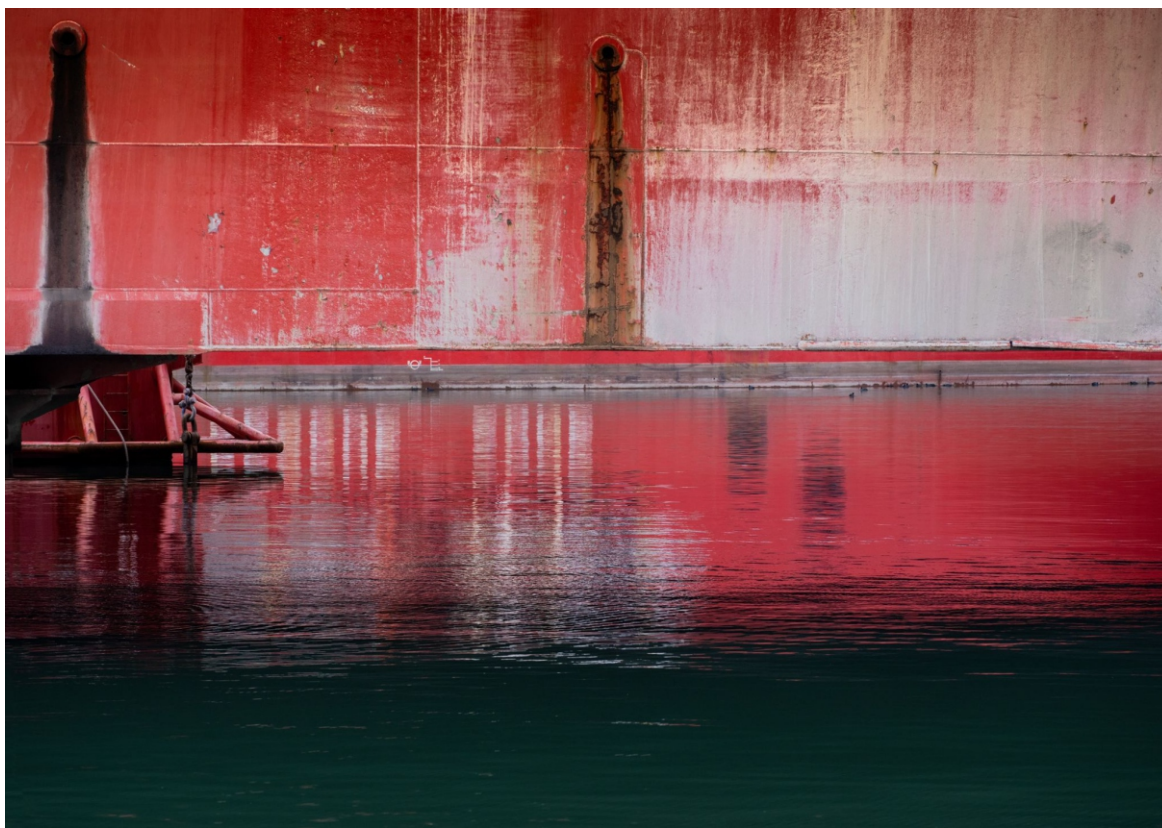
Patrimoniu - Valoare și valorizare

SPONSOR
Evergent
INVESTMENTS

partener
Desteptarea
Chromatique
CYBERNET
GRAPHIC
CENTER

dar mai târziu va fi timonier și apoi radio-telegrafist), participă la Olimpiada transmisioniștilor (la Schitul-Costinești, Școala de radio-telegrafie a Marinei Militare), faza Marina Militară, în 1989, unde se clasează pe locul al III-lea. Iar din 1991 devine navigator pe mările și oceanele lumii, sub diverse pavilioane, nava sa de suflet până în 1999 fiind M.S. WORLD RENAISSANCE (Renașterea lumii – un nume sugestiv). Pe unde va fi navigat Ovidiu Ungureanu, câte va fi văzut de pe puntea vaporului în aspra meserie, până la urmă sensibilitatea sa alege: imaginile de la Cercurile Polare ale celor doi Poli, Nord și Sud, îl cuceresc pentru totdeauna. Ajuns aici, a văzut „expoziția marelui stilist ce lucrează în gheață” (îl citez pe artist) și, fermecat, va face fotografii cu aparate de unică folosință. Acest ciclu de fotografii de la Cercurile Polare l-a numit „Imagini recurente” și nimeni nu a știut de el până de curând, căci nu le-a dedicat, până în prezent, o expoziție. O parte din acest ciclu apare pentru prima dată în volumul de prozo-poeme *Onirica*, ediția a doua. E un minialbum cu fotografii neretușate, care păstrează patina filmului pe care a fost surprins tărâmul zăpezilor, ghețarilor și icebergurilor. Sunt fotografiile „polare” ale unui ciclu ce se va amplifica treptat. În 2023, alte fotografii ale acestui ciclu ajung la Chișinău, la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”. Acest fragment biografic sper să ajute la mai buna înțelegere a fotografiilor din „Tur de confrerie”. Ele s-au născut din entuziasmul tinereții, dintr-o „emoție extenuantă”, cu greu ancorată în stăpânirea de sine. Emoțiile intense ale tinereții în fața frumuseților lumii dau naștere artistului. El va omagia în fotografiile sale tot ce i-a fost dat să vadă. Portul Constanța a fost pentru el unul dintre spațiile miraculoase.

„Tur de confrerie” este un ciclu din „Imagini recurente” strict legat de țărmul Mării Negre și de Portul Constanța. Fotografiile sunt un tribut al tinereții oferit unui loc care i-a încântat lui Ovidiu Ungureanu adolescența, unui loc ce i-a însoțit anii de formare atât ca navigator, cât și ca artist. Dacă nu trecem ușor cu vederea numele expoziției, observăm că el conține cuvântul „confrerie”. Un cuvânt ce împarte tributul tinereții tuturor oamenilor pe care i-a cunoscut, „lupii mărilor” mai ales. Oare cât de uniți pot fi navigatorii pe același vapor? Nu sunt oare mai uniți ca ortacii, nu împărtășesc aceleași griji și bucurii și spaime și vise? De aceea am spus că aceste fotografii vorbesc, dincolo de imagini, despre prietenie și tinerețe.

Expoziția de la Muzeul Național al Marinei Române încheie proiectul început acum cinci ani. Un final fericit, încheiat cu donația fotografiilor în acel meleag din care provin. Ele vor rămâne ca o rechemare a unui Paradis al tinereții. Ca o ultimă îmbrățișare a unei vârste și a unei stări: îmbrățișare cu lumea marină, cu vapoarele, cu bolta ce se înalță peste mare, cu întunericul nopții peste misterul apelor, cu luminile tainice ale mării și cu tot ce înfățișează fotografiile.

Nu pot să nu-l amintesc în acest context pe comandorul Dimitrie Știubei, considerat drept unul dintre „cei mai delicați portretiști ai mării”. Pe de o parte pentru micile paralelisme ce se pot face între viața pictorului Dimitrie Știubei și viața artistului fotograf Ovidiu Ungureanu: navigatori și băcăuani, dar mai ales pentru împărtășirea aceleași iubiri și pasiuni: marea, frăția marinarilor și lumea mării. Inegalabilul pictor mărturisea: „Potrivit estimărilor mele, am pictat aproximativ șapte mii de tablouri în șaiszeci de ani”. Și tot în acest context doresc să-l pomenesc pe prozatorul Constantin Novac, un împătimit și el al mării, care s-a considerat întreaga viață un „prozator marin”.

În transpunerea
lui Șerban Foarță

ATELIER de TRADUCERE

portret de Tony Frank

Serge **G**AINSBOURG

Marine band tremolo

O mare navă sub pavilion
Britanic e pe cale să ia apă
Se mai aude-orchestra în salon
Dar glezna muzicanților e-n apă

Nainte să dea ordin de-abandon
Bătrânul căpitan pe puntea șchioapă
Salută flamura Un greu oblon
Și-a tras pe suflet sigur că nu scapă

Pieriților cu sutele ison
Le țin din bărci femeii copii E-o trapă
Oceanu-n care vasul-bastion
Dispare după ce cu vuiet crapă

Doar două clarinete și afon
Clavirul negru mai plutesc pe apă

Doamnelor domnișoarelor și restul

Doamnelor domnișoarelor și dom-
Nilor am plâns și eu pentru un om
Prea excesiv prea posesiv
Mult prea lasciv și prea naiv
Prea agresiv prea emotiv
Prea senzitiv și prea captiv

Doamnelor domnișoarelor și dom-
Nilor am plâns și eu pentru un om
Nici când pasiv vegetativ
Prea impulsiv prea ofensiv
Prea afectiv demonstrativ
Prea intensiv și distructiv

Doamnelor domnișoarelor și dom-
Nilor am plâns și eu pentru un om
Prea exploziv prea convulsiv
Prea corosiv prea exclusiv
Prea incisiv prea obiectiv
Intuitiv și detectiv

Doamnelor domnișoarelor și dom-
Nilor am plâns și eu pentru un om

*

Nu am venit decât să-ți spun că plec
Că n-o să mă oprească plânsul tău
Cum bine-a zis Verlaine *În vântul rău*
În vântul ăsta,-ți spun că am să plec

Rămâne-n prag ce ne-a fost drag amândurora
Dar tu pălești și-n lacrimi ești când bate ora
De-adio; și regret
Să-ți tot repet Că suferi în zadar,
Că mi-ai fost dragă, dar...

Nu am venit decât să-ți spun că plec
Că n-o să mă oprească plânsul tău
Cum bine-a zis Verlaine *În vântul rău*
În vântul ăsta,-ți spun că am să plec

*

Mereu
În rut
Te-am vrut
Doar eu
Dragostea mea
Chiar, vai,
Când nu-
Mai NU
Ziceai
Dragostea mea

Atu-
Ul tu
L-aveai
Și-l ai
Dragostea mea
Nu eu
Am fost
Pe post
De zeu
Dragostea mea

E-o zi
De-april
Febril
La ceas
De dragoste
Ei, și?
Căci nu
Ești tu
Aceas-
Tă dragoste

Pe lu-
Me rost
Nu-i da-
Că nu
E dragoste
Dar tu
Ai fost
Cea ca-
Re vru
Nedragoste

La Javanaise e dansu-n timpul
Căruia ne vom fi iubit
Ci el sfârșindu-se subit
Ni s-a sfârșit și nouă timpul

*

Întâi cu limba mea natală
Te-ncerc copila mea de lux
Mareea-ți însă e fatală
Și intri-n flux și în reflux

Eu te gândesc ca pe o țintă
Pe care, răstignita mea,
Când o ating ești o incintă
Cu umed susur de cișmea

Să trecem totuși la o proză
Mai dură dulcea mea păpușă
Ești lacomă de-o overdoză
De sex iar eu îți trec de ușă

Îmi plac miaumiaurile tale
Ai gheare eu am colții bine
Înfipți în carnea cefei pale
Din care se preling rubine

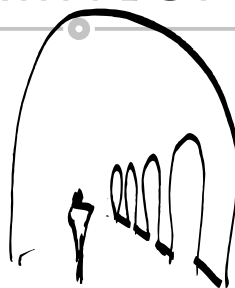
M-afund în caldul tău nisip
Cu-atât mai mult cu cât mă-nfurii
Cu vaiete în fel și chip
Ce ți le-acopăr cu injurii

Fierbinți sunt gurile pe care
Ți le-au dat zeii toate trei
O vreau pe-aceea care-mi pare
Cea mai rugoasă vrei-nu vrei

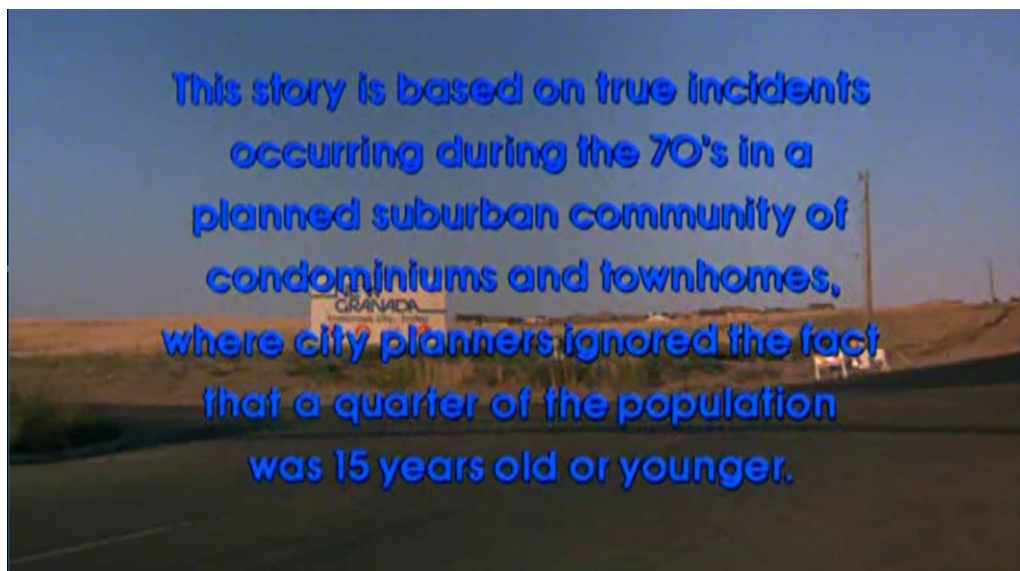
De șase mii de volți în priză
E jetul ce-ți provoacă ție
Și mie în rărunchi o criză
Sincronă de epilepsie

Love on the beat
Love on the beat

Sebastian IONESCU

Printre filmele favorite ale lui Kurt Cobain, cu un tânăr Matt Dillon aflat la debut într-un rol principal, se numără și „*Over the Edge*”. Pelicula din 1979, la urma urmei un film de serie B ce a devenit un *cult classic*, dar despre care solistul trupei Nirvana a afirmat că i-a marcat fundamental personalitatea, oferă prin genericul de început cheia unui fapt foarte întunecat, pe care îl resimțim astăzi cu precădere: violența adolescenților din școlile nord americane. În traducere, „legenda” filmului menționată la început spune cam așa: „Această poveste este bazată pe un incident adevărat ce a avut loc în timpul anilor 70 într-o comunitate planificată suburbană de condominii și locuințe colective, acolo unde urbanistii au ignorat faptul că un sfert din populație avea vârsta de 15 ani sau era mai tânără”. Filmul nu este despre unul dintre acele cazuri de *school shooting* devenite din păcate astăzi la fel de clasice, dar are meritul original de a arăta cu degetul către un posibil vinovat abstract, colectiv și oarecum invizibil: planificatorul urban. Cum s-a ajuns la această acuză de complicitate la crimă în masă la urma urmei și, mai ales, dacă se bănuia încă de atunci, de ce nu s-au luat măsuri măcar în această privință?

Pentru început însă, dacă culpa a fost atribuită planificatorului urban, ar fi totuși util de stabilit o diferență marcantă între urbanism și arhitectură, chiar dacă ambele discipline privesc mediul construit și sunt în multe privințe superpozabile. O glosare pe marginea unei idei a faimosului arhitect și urbanist olandez Rem Koolhaas spune că urbanismul creează potențial, în vreme ce arhitectura îl consumă. Însă acest potențial poate fi unul pozitiv sau unul negativ sau, de cele mai multe ori, variază pe interval, dacă este să asociem diferențierii cantitative din fizică/chimie preluată ca aici metaforă niște calități etice. Problema este că succesul sau insuccesul unui proiect de urbanism, cel puțin din punct de vedere al comportării sociale, vine doar după ce acesta a fost implementat, adică după ce arhitectura „consumatoare” a fost edificată și, mai ales, apare la ceva distanță în timp. Decăderea – mai ales socială, ce o declanșează apoi pe cea fizică – a multor ansambluri de locuit este o constantă a istoriei urbanismului, petrecându-se cu precădere în radicalul secol XX, timp și spațiu al multor utopii construite inumane.

Revenind la pelicula „Over the Edge”, filmată în Greely și Aurora, statul Colorado, în anul 1978, aceasta are la bază povestea reală a lui Bruce Koon de la începutul anilor 70 despre revoltele adolescente din Foster City, o suburbie aflată undeva în zona sudică a orașului San Francisco. Decorul portretizat este prin urmare unul tipic suburban, format de clădiri prefabricate, *condos* (condominiumuri, adică apartamente) și tipicele case din lemn în sistemul american devenit deja global de „two by four”. Excepția de la această monotonie imagistică o constituie reședința personajului principal interpretat de tânărul Matt Dillon, liderul găștii rebele având numele – nu foarte subtil, dar într-un sens sugestiv – de Richie White. Locuința acestuia afișează cărămidă masivă cu scări exterioare și cursive, fiind tipică zonelor urban centrale, acolo unde locuia

tradițional populația afroamericană săracă, ce nu avea pe atunci acces în suburbiile bogate ale albilor. Aceasta este paradoxul lui Richie White, care se vrea un fel de replică americană, dar mai puțin complexă a britanicului Alex de Large, din faimoasa „*A Clockwork Orange*” („Portocala mecanică”). Însă, în filmul „*Over the Edge*”, regizorul Johnatan Kaplan face în așa fel încât treptat ajungem să empatizăm cu *teenager*-ii revoltați și să le înțelegem problema: lăcomia adulților animați de un spirit mult prea antreprenorial legat mai ales de „cărămizi și mortar” (cum numesc anglosaxonii în traducere imobiliarele) a condus la absența unui spațiu dedicat lor. De aceea Kurt Cobain s-a simțit atât de reprezentat de fronda lor, având la vremea lansării filmului exact vârsta personajelor, frondă anarhică pe care o va incorpora din plin în celebrul anthem al anilor 90, „*Smells like teen spirit*”. Adolescenții de astăzi, cel puțin cei portretizați în „*Over the Edge*”, nu afișează doar rebeliunea tipică vârstei – ei sunt la fel ca toți puberii din oricare epocă trecută, adică contestatari la adresa structurii sociale – dar, spre deosebire de înaintașii lor, posedă o însușire letală: sunt plictisiți de moarte (*pun intended*, adică joc de cuvinte intenționat). Singurul lor refugiu construit – în afară de veșnicele șantiere – este reprezentat în film de „*The REC*” – acronimul de la *Recreation Center* – poreclă ce pare a face totodată aluzie și la ideea de epavă, șandrama („*wreck*”), pentru că acest spațiu comunitar impropriu este adăpostit de o baracă militară *Quonset*, un reziduu iconic american al ultimei conflagrații mondiale. Chiar și așa, existența acestui unic templu improvizat al petrecerii comune a timpului liber este amenințată de către dezvoltatorul suburbiei, ce dorește să construiască pe amplasamentul acestuia noi locuințe generatoare de profit. Aceasta este cauza punctuală a revoltei ce se va termina fatal pentru Richie White. Ulterior, producătorul George Litto avea să afirme: „Problema reală a filmului era că avea de a face cu puști albi suburbani, ce cauzează un pic de violență – niciodată împotriva oamenilor, luați aminte, ci împotriva obiectelor. Dacă acești puști ar fi fost urbani și de culoare, cred că ar fi speriat *Orion Pictures* mai puțin.” Pelicula, ce a fost prezentată de *Orion Pictures* inițial ca un film de groază, pe posterul original aferent acesteia imaginea adolescenților făcând trimitere în mod evident la ideea de *zombie*, a inversat imaginea clișeu a momentului de atunci din S.U.A.: găștile afroamericanilor din centrele urbane delabrate. Însă banda micilor vandali pe biciclete conduși de către Richie White se constituie metaforic ca un fel de trib de neoindieni, ce lansează raiduri asupra proprietăților suburbanilor letargici și intră în conflict mai ales cu polițistul local, Mr. Dobermann, cel care îl va împușca pe personajul lui Matt Dillon.

New Granada, cum este numită în film dezvoltarea suburbană – iarăși o referința nu foarte subtilă la Spania originară generatoare de Americi și la ideea de colonizare – debutează încă de la început cu imaginea stop cadru a *billboard*-ului comercial: „Welcome to ... NEW GRANADA: „tomorrow's city...today.” („Bine ați venit în ... NEW GRANADA: orașul de mâine ... azi”). Pe panou sunt prezente toate

semnele clișeu cu privire la o locuire de calitate în comunitate: pădure, soare, bărci, pistă de *roller skating*. Un paradis pentru adulți, dar simultan un infern pentru adolescenți, pentru că nu există spații de loisir și dotări dedicate, iar ocupațiile acestora sunt în consecință: consum de alcool și droguri, vandalizarea proprietăților și folosirea de arme cu aer comprimat împotriva polițiștilor. Visul american pare la început a fi la el acasă, și totuși, filmul nu reprezintă nici mai mult nici mai puțin decât recviemul vieții domestice suburbane, ce a fost atât de idealizată în perioada părinților protagoniștilor, adică cea a *boom*-erilor din anii 50 și 60. Dar *boom*-ul surprins în film este unul al construcțiilor, astfel încât cameramanul Andrew Davis își va aminti ulterior că decorul real creștea și se modifica literalmente în jurul echipei pe perioada filmărilor, datorită acelei vrui turbate a construcțiilor ce avea să își afle maximum în anii 80.

Dar care ar fi o corelație directă și abruptă între așa numitul *sprawl*, adică suburbia americană tipică – tipologie ce s-a tradus în limba română ca „dispersie” – și fenomenul adolescenților ce își împușcă colegii? Vina impersonală cade pe seama autoturismului, deoarece majoritatea dintre noi cunoaștem tot din filme faptul locuitorii acestor suburbii sunt aproape total dependenți de mașina proprie. O radiografie sumară la nivelul unei familii americane tipice prezintă lucrurile cam așa: tatăl, capul familiei petrece în medie 2 ore pe zi în trafic către locul de muncă. Mama, care a renunțat demult la carieră, a devenit ceea ce americanii numesc *soccer mum*, adică șoferul bun la toate al familiei ce îi transportă pe cei mici la activitățile zilnice, de exemplu antrenamentele de fotbal, de unde proveniența poreclei. În tot acest timp pierdut în tranzit, adolescenții stau fie izolați în fața calculatorului, fie se sustrag în grup pentru a comite așa numitele incivilități, un termen care în sens extins în limba engleză înseamnă acte de vandalism, precum grafitti, dar și altele surprinse în „*Over the Edge*”. Sigur, anatema poate fi lesne aruncată aici pe seama firmelor producătoare de

autoturisme, care au recreat prin automobil un al doilea cămin „sociofug”, dar planificarea orașelor în jurul mașinii este rezultatul unei întregi perspective asupra societății, ce a debutat încrezător odată cu zorii modernismului, și-a arătat limitele către sfârșitul de mileniu, însă care a rămas astăzi

din păcate paradigma dominantă în multe locuri de pe mapamond.

Pentru a extinde contextul american și a focaliza totodată către coordonate locale, trebuie spus foarte clar că orice dezvoltare urbană/suburbană ce are ca urmare anomia socială, adică imposibilitatea formării/existenței unei comunități proprii, posedă un potențial ucigaș la propriu. Un cartier nou edificat fără trotuar sau al cărui trotuar nu poate fi utilizat, adică degrevat fiind de prezența celei mai primare forme de spațiu public – o situație des întâlnită în S.U.A., dar care este mai nou din păcate prezentă și în România – reprezintă deja un cartier bolnav sub aspect social. Sigur, conform legislației românești, un Plan Urbanistic Zonal (P.U.Z.) ce constituie baza construirii unui cartier nu necesită obligatoriu întocmirea unui studiu sociologic aferent, dar prin aceste tipuri de planuri derogatorii sunt reglementate și astfel modificate uneori în mod semnificativ părți importante din oraș. Iar aceste studii, care sunt totuși obligatorii în cazul Planurilor Urbanistice Generale (P.U.G.) ale localităților, privesc în principal aspectele demografice, care sunt foarte necesare, însă nu suficiente. Un studiu demografic ne-ar putea avertiza precum în filmul „*Over the Edge*” că 25% dintre locuitorii unei zone vor fi adolescenți, dar cade în sarcina conlucrării ulterioare dintre urbanist, arhitect și sociolog conformarea în consecință a spațiului. La urma urmei, când totul se discută în numere privind metri pătrați și cantități de finisaje *premium*, puțini dintre cumpărătorii actuali de apartamente sunt atenți la un aspect important atunci când privesc pe fereastra cu geam tripan heptacameral a apartamentului ce va fi achiziționat: oare pot zări un parc în apropiere unde să pot plimba căruciorul cu întâiul născut ce este acum pe drum? Este vreun teren de sport în apropiere unde acesta va putea juca baschet când va împlini 14 ani? Atât timp cât profitul rămâne singurul generator de urbanitate, în speță spațiul privat maximizat în dauna celui public/semipublic, face ca oricare alt set de măsuri pentru a preîntâmpina evenimente de tipul celor prezentate în „*Over the Edge*” să fie practic inutil, asta chiar dacă am fost demult avertizați.

Sursa imaginilor

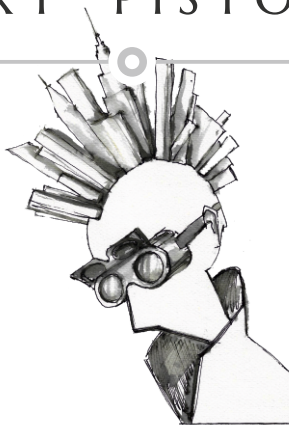
1 Foster City, CA, locația reală a evenimentelor din filmul „*Over the Edge*”, imagine licențiată Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported

2 imagine din genericul de început al filmului „*Over the Edge*”, 1979

3,4 imagini din cartierul Tomis Plus, Constanța, 21.09.2022, ©Sebastian Ionescu

TEXT PISTOLS

Ligia PÂRVULESCU

Alba

Mă cheamă Alba și nu știu ce-a fost în capul maică-mii când mi-a pus numele ăsta. Nimic din ceea ce fac nu e imaculat. Privesc calmă în ochi tot felul de oameni și nu știu cum reușesc de fiecare dată să-i apăr. În fața instanței. Și cu succes. În fața mea nu-i apăr. Tot cu succes. Atât de motivată în demotivarea mea. Ultimele procese au fost un adevărat supliciu, piese de teatru jucate pe scena TB. Cu încă un N la mijloc, ar fi Teatrul Național București, așa rămâne doar Tribunalul București. Nu știam că pot să joc atât de bine teatru, că pot să stau cu greața în gât și să pronunț sus și tare, cu cea mai mare convingere, articole de lege în favoarea celor pe care în forul meu interior îi vedeam deja condamnați pe drept. Oare ce spune asta despre mine? Sunt o actriță? Nu. O actriță joacă pe scenă și e plătită pentru a juca roluri care nu sunt ea însăși. Nu sunt o actriță, sunt doar o prefăcută. Eu pe scena TB sunt eu însămi, fără nicio scuză. Nu joc un rol, sunt avocat, nu actriță. De fapt, să fii avocat presupune și să fii un bun actor, probabil. Sper. Mă încordez sub articolele de lege ca un luptător de sumo. Nu știu cât mai rezist. Ultimul caz pe care l-am acceptat este de drept penal. Un viol. Mă uit în ochii bărbatului și știu că e vinovat. Nu e doar o presupunere.

– Da, am făcut-o, nu știu ce s-a întâmplat, a fost un accident. Uită-te și tu la mine, sunt bărbat însurat, am o carieră în construcții, dacă aș fi avut nevoie de o femeie puteam s-o plătesc fără probleme. Și totuși am făcut-o, am făcut-o! M-a refuzat și asta m-a înfuriat la culme! Pur și simplu n-am mai gândit. Cum adică, eu, Dorin, pe care îl vor toate femeile? Ca-n cântecul lui Mărgineanu. Și acum, să fiu refuzat? Și de cine, de o videochatistă? Păi de ce s-a făcut videochatistă, ce, nu știe că violul e riscul meseriei? Am văzut roșu, îți jur. Am devenit un animal, am vrut s-o supun. Dar asta nu-s eu! Am familie, am copil, Alba, te rog ajută-mă!

Clientul mărturisise. I-am spus că nu-l pot apăra ca lumea decât dacă-mi descrie tot. Ca să pot să mint, trebuie să știu exact în legătură cu ce. În timp ce-mi povestește, nu pot decât să mă gândesc la oameni, diverși oameni, și cum de am ajuns cu toții în groapa asta. De fapt, n-am ajuns, am fost dintotdeauna aici. Asta e vocea mea optimistă. Cea pesimistă spune că ne-am săpat-o singuri. Iar de data asta, ca de fiecare dată, nu cred că adevărul e undeva la mijloc.

Ascult povestea și apoi n-o mai ascult. Învârt pixul între degete și acea rotație îmi aduce în minte o altă rotație, a unor corpuri tinere și înfierbântate care dansau pe *Total eclipse of the heart* într-o sufragerie mică și înghesuită dintr-un bloc comunist, imediat după revoluție. Mă desprinsesem de grupul mic și mă dusesem până în dormitor să mă dau cu ruj, când Vic intră după mine. Eu am vreo treispe ani, Vic e un interlop cu opt ani mai mare decât mine, fost condamnat cu executare pentru viol, iar mie nici prin cap nu-mi trece că aș putea păți ceva. Îl ajut pe el și pe partenerul lui de mici afaceri ilegale, îl ajut la pariuri: sunt foarte bună la table și ei pariază pe mine, ceea ce nimeni nu se așteaptă, deci amândoi fac bani frumoși din asta, bani din care pe mine nu mă interesează să-mi iau partea. Mă gândesc la asta în timp ce-i arunc o privire indiferentă prin oglindă.

– Hai, jos textila, Albișoara.

Mă uit la el, și, după câteva secunde, pricep la ce se gândește. Îmi fac rapid un calcul în minte și, fără să fiu intimidată, îi spun pe un ton lejer toate argumentele legate de pierderile financiare pe care le-ar avea dacă ar face așa ceva cu mine.

– Ești o fată deșteaptă, Albișoara. Glumeam, ce naiba. Hai dincolo să te fac un bluz fără abuz.

De dincolo se auzea *Wind of change*, Scorpions. Am venit spre el, l-am luat de mână l-am tras spre covorul de dans, cum îi spuneam noi, în lipsa unui ring. *Nu credeam să-nvăț a scăpa de viol vreodată*, îmi veni în minte o parafrază a unor versuri celebre. Îmi plăcea poezia, dar o lăsasem deoparte pentru o vreme ca să pot să savurez din plin lumea filmelor pe casete video care rula în cinematografe improvizate pe televizoare mici în apartamente pline de mucegai și cu gândaci care fugeau în toate părțile în momentul în care se tăiau „bilete”. Și mai era și lumea discotecilor cu câteva becuri chioare și casetofoane Sharp sau Panasonic legate la niște boxe de toată jena, fumul pe care-l tăiai cu cuțitul și muzică Metallica, Scorpions și Ace of Base.

„All that she wants”, încep să fredonez melodia în timp ce-l trag după mine pe Vic. „All that she wants”, fredonez și acum, învârt mai departe pixul în mâini și-mi închipui că e un cuțit. Îl îndrept cu vârful minei spre client, care se oprește brusc din povestire.

– Reia de la sfâșiatul rochiei, îi spun.

Se uită la mine cu neîncredere, își dă seama că nu l-am ascultat de atunci. E prima oară când mi se întâmplă să nu ascult un client. Mă uit la mine în sinea mea, tot cu neîncredere. Nu-mi permit să nu fiu un avocat bun, trebuie să fiu un avocat bun. Mă concentrez.

– Trebuie să-mi fixez în minte toată scena, trebuie să fie totul foarte clar, reia, te rog, explic eu.

Nu credeam să-nvăț a mă preface vreodată, și cu toate astea, o fac de atâția ani. Prea mulți ani.

– La mulți ani! Îmi spune Dinu acasă.

Nu știu cum a trecut timpul între acum câteva ore și acum. Uitasem că azi e ziua mea

– La mulți ani, îi răspund.

Absentă. În cap, fredonez în continuare All that she wants. Nu am nicio obligație față de nimeni și simt nevoia unui ac care să zgârie vinilul.

Noul caz de viol îmi ia toată energia. Azi iar lucrez la dosar. De acasă. Violul unei videochatiste. Sună a titlu de tabloid. „Păi de ce s-a făcut videochatistă, ce, nu știe că violul e riscul meseriei?” Vorbele clientului îmi răsună în urechi și îmi înfig puțin mai tare unghiile în blana lui Miți care miaună de durere și surpriză. Îmi retrag mâna repede, apoi o mângâi, să o liniștesc. Nici nu mi-am dat seama ce fac.

Am cunoscut la un moment dat o videochatistă. Venise la mine cu un proces de civil. Mi-a povestit, am ascultat.

– Sunt tot felul de bărbați. Unii vor doar să stau de vorbă cu ei. Cred că banii lor ar fi mai bine cheltuiți la un psiholog, dar, mă rog, e alegerea lor. Probabil le e rușine să meargă la psiholog, dar la curve e ok, e bărbătesc, naiba știe. Deși noi nu facem nimic. Doar în fața camerei, de la distanță. Până la urmă ce e o curvă? În Biblie nu trebuie să faci neapărat ceva, e vorba chiar și de un simplu gând. Acum, dacă e să ne luăm doar după gânduri, toată omenirea ar trebui să stea după gratii. Noroc că Dumnezeu iartă pe bandă rulantă, altfel n-am mai avea viață în aer liber. Da, câteodată ne mai întâlnim cu câte un client care ne atinge vreo coardă sensibilă. Pentru una e nevoia de afecțiune, pentru alta e nevoia iluziei unei relații serioase, pentru alta nevoia de bani. Recunosc că m-am văzut și eu cu câțiva, așa, în timp. Se îndrăgostiseră de mine. Normal, când m-am angajat, videochatul mi-a plătit stomatologul, mi-a plătit silicoanele, mă machiază profesioniști în fiecare

tură, am costume, lenjerii de tot felul. Arăt bine, ce mai. Mult mai bine ca înainte. Și sunt și bani. Ăștia veneau cu flori și verighete și cu complexul salvatorului la pachet. Până la urmă nu știu de ce m-am văzut cu ei. De curiozitate, cred. Dar recunosc că puteam s-o pățesc. Pe undeva cred că se simt îndreptățiți să te trateze într-un anumit fel. Am mai auzit de fete. Eu am fost ok. Dar am renunțat la întâlniri. Dacă o păteam eu, cine le mai întreținea pe mama și pe Ana, Ina și Marina? Da, am trei surori mici, mama are cancer iar eu sunt singura care muncește. Colegele mele umblă în merțane din banii de videochat, și-au luat apartamente, le închiriază, și tot fac videochat, deși ar putea să trăiască din chirii deja. Nu le înțeleg, dar e treaba lor. Eu fac asta de nevoie, și sunt destule ca mine.

Toți banii mei se duc la familie.

Că ce altceva să lucrez?

Am terminat o facultate,
dar salariul e bun
pentru o persoană,
nu pentru cinci.

Asta e.

Ce visez să fac?

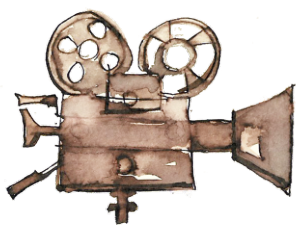
Visez să pot la un moment dat să-mi deschid videochat-ul meu. Cu camere frumoase, luxoase, cu fete de elită. Și să nu mai muncesc eu. Eu să mă ocup doar de management și de familie. Poate îmi fac și familia mea. Aș vrea un copil. Poate și un bărbat, dacă găsesc unul bun. Dacă nu, doar copil. Dar mai e până acolo.

Privesc fotografia videochatistei din dosarul de acum. O fată cu trăsături fine, machiată discret, nici frumoasă, nici urâtă. Singurul lucru în neregulă la ea e că mi-a refuzat clientul. A îndrăznit. Să îndrăznești ca femeie e un defect major. Cel puțin așa am auzit, că ar fi un defect major. Mulți clienți îmi spun asta. Motivul pentru care ajung la dosare penale: "Femeia X sau Y a îndrăznit să". Niciodată nu e vina lor, a clienților.

Poate asta explică faptul că sunt mai mult singură și că relațiile mele cu bărbații se mențin la o anumită distanță afectivă. Pentru că și eu „îndrăznesc să”. Asta nu atrage afecțiune și nu apasă butonul nevoii de a proteja femeia, acel buton ancestral pe care îl au bărbații înfipt undeva într-o secvență din ADN-ul lor. Probabil că au dreptate, probabil că e vina mea, ca femeie. A noastră.

Pe videochatistă o cheamă Irina. Un om ca oricare altul, cu o poveste și o justificare în spate. Dar nu contează justificarea pentru care face videochat, contează faptul că a îndrăznit să se poarte ca o femeie cu respect de sine. Păi da. Cum să ai respect de sine dacă faci videochat. Cum să construiesc eu apărarea bărbatului. Bărbatul nu e de vină. E desigur o problemă a mea, morală. Trebuie doar să găsesc articolele de lege potrivite. Dar problema mea morală parcă îmi închide ochii când literele defilează pe ecran. Nu găsesc o justificare. Justificarea. Indiferent de circumstanțe. Faptul că încerc să mă pun în pielea unui bărbat traumatizat de mamă în copilărie nu mă ajută. Nu cred nici că o copilărie traumatică e o justificare pentru săvârșirea unui viol. Ce ghinion. Mai bine nu luam cazul ăsta. Nu trec printr-o perioadă grozavă. Dar o să treacă, am momente de derapaj, atât. O vacanță singură mi-ar prinde bine. Mi-am mai spus asta, Dinu e de acord să plec. Cum să fie altfel decât de acord. Normal. Distanță afectivă, no strings attached. Alfel, se ajunge la viol emoțional. Cel puțin în ceea ce mă privește. O să caut să rezerv un loc spre oriunde. Nu „o să”, la naiba. Chiar acum.

(fragment dintr-un roman în lucru)

PELICULE

Ionuț CHERAN

Iubirea pe steroizi dintre două femei

Love lies bleeding, regizat de Rose Glass, e un film neo-noir romance cu accente suprarrealiste despre dorința obsedantă de putere care se manifestă prin acte explozive de violență, o dorință care ajunge să răscumpere răul făcut și ascuns în canioanele adânci ale pământului și ființei.

În 1989, într-un orașel fără chip din deșert, măcinat de abuzuri și plin de oameni dispăruți, undeva în New Mexico, Lou (Kristen Stewart joacă sublim) lucrează ca manager la o sală de forță dominată de corpuri bărbătești, când Jackie (Katy O'Brian), o străină ingenuă și musculoasă, dă buzna în viața ei singuratică și, fără niciun preludiu, o face să se îndrăgostească de ea, schimbându-i complet traseul existențial. Pe pereții sălii de forță putem vedea acele postere cu mesaje motivaționale clasice: *Pain Is Weakness Leaving the Body*, *No pain no gain*, *Only losers quit*, dar aceste mesaje vor ajuta să însemne mai mult de atât în evoluția electrizantă a celor două personaje.

Comparativ cu Lou, care e blocată în acest mediu ostil, inocenta Jackie are un vis intens, acela de-a câștiga concursul național de bodybuilding din Las Vegas, înscriindu-se la sală doar ca să se pregătească în acest scop. Lou preia acest vis și se angajează să o ajute cum poate mai bine. O primește în inima și în casa ei, îi face injecții speciale, dar ilegale, pentru creșterea masei musculare, îi oferă tandrețe și încearcă să o îmblânzească. Lou e anxioasă, fumând non-stop, dar exultă o vulnerabilitate aparte care se simte încă de la primele scene, încercând să navigheze cu mare atenție tensiunile și umbrele din trecutul ei. Cele două tinere femei suferă de o lipsă acută de iubire, sunt înfometate de această lipsă groaznică, iar atunci când se întâlnesc își iau fără reținere doză după doză după doză de iubire, până când ajung la supradoză.

Însă, în urma unui așa-zis incident, liniștea căminului lor le este amenințată de prezența malefică a tatălui lui Lou (jucat impecabil de Ed Harris). El e capul criminalității acestui orașel pierdut și scos în afara legii, un monstru sinistru care colecționează gândaci exotici și care are o relație distantă cu fiica sa, o relație care o ține totuși captivă, iar Jackie ajunge de voie, de nevoie să lucreze tocmai pentru el.

Filmul descrie un patriarhat virulent, în care haosul este produs și controlat doar de către bărbați, femeile jucând de cele mai multe rolul dramatic de victime ale violenței domestice, trăind cu frică și disperare, întreținând în mod inconștient legături traumatice (trauma bonding). În puținele dăți în care nu sunt victime, se transformă la rândul lor în agresori, creând probleme altor femei, dar și lor însele, probleme care le pot costa propria viață.

Pericolul nu e reprezentat doar de firea agresivă a bărbaților din orășel sau de firea pasiv-agresivă a unor femei rănite în orgoliu, ci și de posibilitatea agresivității care rezidă înăuntrul celor două eroine înamorate asupra cărora se exercită tot mai multă presiune, trezind în ele o forță internă nebănuită până atunci. Ca să rupă această menghină de carne, oase și gloanțe, femeia trebuie să găsească curajul și nebunia de-a se transforma în cineva cu mult mai mare, cu mult mai puternic și cu mult mai neiertător. Răzbunarea poate fi un drog la fel de tare precum cel al iubirii.

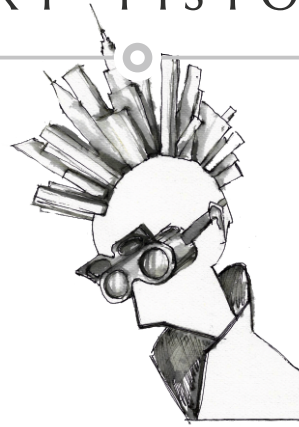
În acest spațiu dezolant și dăunător nu există timp, răbdare și înțelegere pentru rezolvarea traumelor reprimite, iar conflictele pot deveni cu mare ușurință niște cadavre uitate în măruntaiele unei nopți de comă. Aici nu pare să fie nicio ieșire, nicio salvare, nicio izbăvire. Orășelul este în sine un personaj dominant, unul de nisip, întuneric și sânge, o amplificare la scară mai mare a unei familii măcinate de ură și suferință.

Deși filmul este despre iubirea dintre două femei și incredibila putere feminină care poate schimba destine, acesta nu pune în discuție emanciparea femeii, cât

lupta acerbă a acesteia pentru a se elibera de sub brutalitatea masculină, și astfel nu devine doar un film feminist, rămânând până la final un thriller autentic. De abia la cel de al doilea film al ei, după *Saint Maud*, regizoarea îndrăznește construcția cu stil a unui delir mitic, în care sunt depășite limitele umanului, dar reușește să rămână în control asupra sensului mai profund al poveștii, fără să devieze absurd în extremismul unui body horror.

Rose Glass spune o poveste de iubire modernă, exprimată într-un mod fantastic, fierbinte și furibund, care se transformă pe alocuri într-o aventură halucinogenă pe steroizi, unde singurul răspuns realizabil la violență e însași violența de care ești în stare în momente cruciale.

Artiom LEACU

*

când e grav și când nu
 răspunde-mi zână electrică și ocazională
 lumina ta veghează patiseriile
 parcurile
 aleile și librăriile
 când e grav și când nu
 așezat pe bordură încercând să înțeleg lumea
 suntem singuri și dacă da
 de ce încă ne simțim bine
 de ce ascultăm muzica și alergăm după fibra emoțională
 când e grav și când nu
 când te doare stomacul sau când caști gura
 ca să înghiți noaptea cu străzile
 casele
 oamenii și uzinele
 când e grav și când nu
 când copilul tău plânge sau când nu vei auzi
 niciodată un plânset de copil
 când e grav și când nu

când se strecoară greața și parfumul nopții
neoeanele îți întind pielea străvezie a orașului
fumul
nisipul
și gustul fierului care-ți arde măruntaiele
otrava șerpuitoare
când e grav și când nu
când mama copilului tău tremură și încearcă să aprindă o țigară
sau când ai pierdut noțiunea timpului
și ești peștele fără apă lovindu-se de peretele bolului
cerând ajutor
și oprindu-te la un moment dat
când e grav și când nu
când ai nevoie de liniște și ea nu mai vine
sau când ea vine și te simți aiurea pentru că nu ai nevoie
de ea
când e grav și când nu
când ai nevoie de ea
dar ea lipsește
sau când ea e aici cu tine
dar zâna electrică și ocazională
pătrunde în starea ideală
și brusc ți se face răcoare

*

vrei să scrii un poem și nu găsești repetiția potrivită
mănânci o chiflă cu brânză și ții pumnul strâns
ca să nu fugă starea
nu ești omul nicotinei și nici al alcoolului
ceva nu e ok cu becul din baie
pâlpâie
pâlpâie și viața ta
asta nu te inspiră pentru că ești un fricos
asta o spui în toate textele tale
vrei să scrii un poem care să nu fie despre tine
vrei să scrii un poem care să fie despre lume
dar acest lucru îți iese rar
și atunci îți spui că pe lângă faptul că ești un fricos
mai ești și-un ratat
și atunci scrii un poem care e despre tine
despre jegul care ți se scurge când îți scoți hainele

despre faptul că arăți mai tânăr
dar de fapt e un dezavantaj
pentru că tu nu arăți mai tânăr
adică arăți
dar pe lângă faptul că arăți mai tânăr
pe lângă asta
mai ești și foarte complexat
și atunci te gândești
ce folos că arăt mai tânăr
dacă-n suflet sunt un măr putred cu un vierme barosan
care îmi arată degetul mijlociu și se pișă pe suferințele mele
viermele barosan e mai fericit decât mine
mi-a hălit interiorul și stă cu burta la soare
visez doi purcelușu care se fut și mă-ntreb
oare ce a vrut să spună spiritul de această dată
de fapt care spirit
viermele barosan a mâncat tot ce era mai bun iar mie
mi-a lăsat resturile de mâncare și mirosul excrementelor
doar resturi de mâncare și mirosul excrementelor

*

norii
copacii și luna sunt aproape
în mână am o sticlă goală de plastic
pe care o ridic deasupra capului
de fiecare dată
când trec de felinarul galben
lumina pătrunde
în ochi și derulează filmul
în față umbra curajoasă
care nu se teme de nimic
cristale
cuburi de gheață și stele
după sticla de plastic
galbenul e plăcut și excită retina
copacii foșnesc
norii mângâie
luna e un cais răscopt
în față e orașul
vântul tăios
liniștea

întunericul care mă așteapă
ridic stilca de plastic deasupra capului
culoarea se schimbă
iar cu ea și starea
poze cu tine
pe blocuri
pe cer
și pe pământul adormit

*

seara când se strecoară tristețea
tristețea plutește în aer
e la masă cu singurătatea
acum ai ocazia să asculți
să auzi șoaptele cele mai îndepărtate
ale vântului ale pădurii
ale tale
acum ai ocazia să te întrebi
cum a fost ziua de azi
cum te simți
ce te doare
din păcate e secolul
în care șoaptele
se aud atât de rar
e seara când se strecoară tristețea
tristețea plutește în aer
printre rafturi
printre coperti
printre rânduri
urcă sus
sus
sus
până-n tavan
ca o pasăre ce-a intrat întâmplător
dinspre grădini
dinspre grădinile
ce după mii
după milioane de ani
au rămas
singuratice

Societatea paliativă. Durerea astăzi

Am găsit întotdeauna dificil să scriu despre un autor care are darul de a bulversa prin, ceea ce numesc eu, *scriere-cuțit*. Nu ești niciodată dispus să-ți dai suficientă crezare c-ai reușit scriind despre un astfel de autor suficient de cuprinzător, de precis și de adevărat, iar acest lucru se datorează faptului că nu este un demers facil, necesită o doză substanțială de concentrare a ideilor centrale scrierilor respective. Un astfel de autor este Byung-Chul Han. Sud-coreean la origine, cu o licență în Metalurgie obținută la Universitatea din Seoul, dar adoptat de Germania în anii '80, unde a studiat Filosofie, Literatură Germană și Teologie catolică. Teza lui de doctorat are în centrul său opera lui Martin Heidegger. A predat filozofie și studii culturale la Universitatea de Arte din Berlin și la Universitatea din Basel. Cunoscut pentru analizele sale critice asupra societății contemporane, oferind perspective valoroase asupra modului în care trăim și interacționăm în societatea contemporană, este considerat unul dintre cei mai importanți critici ai erei digitale și ai neoliberalismului care preschimbă totul într-o marfă și promovează o cultură a competiției și a performanței, transformând indivizii în întreprinderi în sine, supuse auto-exploatării. De asemenea, analizează impactul tehnologiei asupra intimității vieții private și relațiilor interpersonale, argumentând că excesul de transparență și conectivitate digitală duce la o societate controlată. Are o capacitate ieșită din comun de a aborda subiecte complexe într-o manieră accesibilă, dar totodată profund filozofică. Supune unor analize pătrunzătoare felul în care cultura contemporană promovează o formă de pozitivitate forțată, care elimină spațiul pentru experiențele negative necesare unei vieți umane autentice, ceea ce se și constituie în volumul pe care-l vom parcurge în recenzia de față.

La editura Contrasens MMXXII, în traducerea din limba germană a Mirelei Iacob, apare volumul *Societatea paliativă. Durerea astăzi*. Prima publicare a cărții

a fost în 2020, la Berlin. Datorită valorii acestui autor cu care avem șansa de a fi contemporani, merită menționat că în limba română mai sunt traduse *Topologia violenței*, la aceeași editură, și *Agonia erosului și alte eseuri*, la Humanitas, două cărți la fel de importante ca aceea pe care o vom discuta.

Societatea paliativă. *Durerea astăzi* este o explorare profundă a relației societății contemporane cu durerea, confortul și căutarea unei vieți fără suferință. Analiza lui Han este critică și filosofică, urmărind modul în care cultura modernă s-a orientat spre o perspectivă paliativă – „societate a lui *îmi place*”, căutând să elimine durerea cu orice preț, adesea în detrimentul unor experiențe mai profunde și mai semnificative. Societatea contemporană este excesiv de concentrată pe evitarea durerii și căutarea confortului. Acest lucru duce la o existență superficială în care adevărata profunzime și semnificație sunt sacrificate pentru gratificare imediată și plăcere. Medicina modernă, tehnologia și chiar normele sociale sunt orientate spre eliminarea disconfortului, creând astfel o societate care este intolerantă la orice formă de suferință, iar ca să-și consolideze teza îl citează pe Ernst Jünger chiar de la începutul primului capitol: „spune-mi relația ta cu durerea și îți voi spune cine ești”.

Societatea contemporană este obsedată de confort și eliminarea durerii, ceea ce duce la o cultură a anestezierii, unde orice formă de suferință este privită ca inacceptabilă: „societatea contemporană devine o societate paliativă, în care eliminarea durerii devine un scop suprem.” Tehnologiile moderne, inclusiv divertismentul digital, contribuie la o formă de anestezie generalizată. Aceste tehnologii sunt folosite pentru a evita orice formă de disconfort, ceea ce duce la o lipsă de autenticitate și profunzime în experiențele umane: „Tehnologia modernă nu ne face doar să trăim fără durere, ci ne face să trăim și fără adevăr.” Han examinează modul în care evitarea durerii afectează relațiile umane și sexualitatea, pasiunea și intimitatea necesită vulnerabilitate și permeabilitate existențială la a experimenta durerea, în sensul de a o putea, conceptual vorbind, întâmpina, de a nu o evita în mod explicit ab initio. Prin eliminarea riscurilor emoționale inerente relațiilor profunde, oamenii rămân descoperiți în trăirea unor conexiuni superficiale. Această eroziune a erosului prin evitarea durerii conduce la un declin al intimității și iubirii umane autentice. Han discută despre modul în care evitarea durerii influențează modul în care construim narațiuni despre viața noastră, postulează că poveștile semnificative apar adesea din depășirea dificultăților și a suferinței. În lipsa durerii, nu există povestea vieții, ea devine fragmentată și lipsită de coerență, fiindcă îi lipsește „profunzimea narativă”. Han leagă evitarea durerii de fenomenul de epuizare, binecunoscutul *burnout*. Presiunea de a performa în mod constant și de a fi productiv, evitând în același timp disconfortul, duce la epuizare psihologică, ceea ce e în sine un paradox, cu cât evită durerea mai abitir, cu atât mai copleșit emoțional și fizic reiese că e omul zilelor noastre. Evitarea durerii nu elimină suferința, ci mai

degrabă o exacerbează. Această evitare duce la creșterea anxietății, depresiei și a altor forme de suferință psihologică, deoarece indivizii nu dispun de instrumentele necesare pentru a procesa și a face față durerii în mod eficient. Frica de durere creează o buclă cu efect de boomerang, în care cu cât evităm mai mult disconfortul, cu atât devenim mai vulnerabili la acesta. Autorul critică comercializarea fericirii, care este tratată ca un produs ce poate fi achiziționat prin cărți de auto-ajutorare, numitele cărți self-help, programe de wellness și bunuri de consum. Prin acest maraton al binefacerilor se reduce fericirea la o experiență tranzacțională, dezbrăcând-o de semnificația sa mai profundă și mai personală. De asemenea, e întărită ideea că fericirea este o stare externă care trebuie atinsă, mai degrabă decât un proces intern de auto-descoperire.

Una dintre cele mai interesante teme este cea a influenței durerii asupra perspectivelor politice, fiindcă Han critică implicațiile politice ale unei societăți paliative. Prin prioritizarea confortului și a securității, discursul politic devine superficial, iar capacitatea de implicare critică și acțiune transformatoare se diminuează, ceea ce, facil de observat chiar și fără o privire critică, conduce la o populație pasivă, iar consecința nu poate fi decât o stagnare a proceselor democratice. De asemenea, introduce conceptul de biopolitică, referindu-se la modurile în care viața este gestionată și controlată de instituțiile politice și sociale. Într-o societate biopolitică, accentul se așază pe menținerea și prelungirea vieții cu

orice preț. Această viziune reductionistă asupra vieții ca simplă supraviețuire biologică neglijează dimensiunile existențiale și spirituale care fac viața umană bogată și semnificativă. În aceeași ordine de idei, discută despre modul în care obsesia supraviețuirii duce la devalorizarea și negarea morții. În societatea modernă, moartea este adesea privită ca ratarea ultimă, un eveniment care trebuie evitat cu orice preț. Această perspectivă împiedică indivizii să dezvolte o relație sănătoasă cu viața muritoare și să înțeleagă rolul morții în a da vieții sensul și urgența ei ultimă.

Han critică rolul industriei medicale în perpetuarea algofobiei, ceea ce i-a adus și contestatari, căci trăim într-o epocă eminamente focalizată pe eliminarea completă a durerii, fără

analiza a ceea ce înseamnă acest lucru. Prin tratarea durerii în primul rând prin medicamente și intervenții tehnologice, societatea pierde capacitatea de a înțelege și de a integra durerea în experiența umană. Medicalizarea excesivă reduce durerea la un simplu simptom care trebuie eliminat, mai degrabă decât la un aspect semnificativ al vieții care trebuie angajat în interioritatea noastră și înțeles. Autorul critică implicațiile etice ale algofobiei, sugerând că moralitatea contemporană se concentrează din ce în ce mai mult pe minimizarea durerii și maximizarea plăcerii. Această abordare utilitaristă neglijează imperativele etice mai profunde care implică confruntarea și îndurarea durerii de dragul valorilor mai înalte, cum ar fi dreptatea, adevărul și integritatea personală. Probabil că nu e exclusă o filieră creștină în ipostaza pledării pentru reabilitarea relației noastre cu durerea, sugerând că aceasta ar trebui văzută ca o parte integrantă a vieții, care nu poate fi, în fapt, eradicată.

Esențial de amintit este contrastul conceptual între supraviețuire și înflorire. Han susține că adevărata înflorire umană implică mai mult decât a rămâne în viață; este nevoie de realizarea potențialului cuiva, căutarea sensului și experiența bucuriei și împlinirii. Concentrându-se exclusiv pe supraviețuire, societatea limitează posibilitățile indivizilor de a obține o viață bogată și împlinită. Durerea este o parte inerentă a condiției umane, una care ne amintește de vulnerabilitatea și mortalitatea noastră. Spre deosebire de plăcere sau fericire, care pot fi adesea trecătoare sau superficiale, durerea are un mod de a ne împământa în realitatea existenței noastre. Ea înlătură iluziile și ne obligă să ne confruntăm cu adevăruri fundamentale despre viață și moarte. Aproape ca o pledoarie pentru durere, este subliniat faptul că atunci când o experimentăm, fie că e fizică sau emoțională, aceasta ne solicită atenția și ne obligă să reflectăm profund asupra vieții noastre. Această introspecție poate duce la o mai mare conștientizare și înțelegere de sine, descoperind aspecte ale ființei noastre pe care altfel le-am putea trece cu vederea sau nega întru-totul. Ne aduce față în față cu realitatea imediată a condiției noastre, eliminând orice prefăcătorie sau artificialitate. Această autenticitate face din durere o puternică revelatoare a adevărului.

Analiza lui Byung-Chul Han din capitolul „Ultimul om” prezintă o examinare critică a aversiunii societății contemporane față de durere și consecințele acesteia. Bazându-se pe conceptul lui Nietzsche despre ultimul om, Han critică declinul cultural și spiritual care rezultă din căutarea confortului și securității. Prin explorarea mediocrității, pierderea valorilor superioare, impactul asupra relațiilor și vidul spiritual rezultat, Han pledează pentru o întoarcere la îmbrățișarea provocărilor vieții, dialectica și poetica durerii, ca esențiale pentru dezvoltarea personală și colectivă.

Japanoise**- o altă perspectivă
asupra zgomotului**

Adrian MIHAI

Zgomotul este o constantă în viețile noastre. Sunt multe moduri în care zgomotul poate fi definit sau categorisit și nu acesta este scopul acestui articol. Ceea ce putem spune este că zgomotul este, la fel ca muzica, tot sunet. Din punct de vedere muzical zgomotul este sunet cu înălțime nedeterminată, dar, în același timp, există instrumente de percuție care emit zgomote pe care le-am acceptat ca făcând parte din spectrul sonor muzical. Plecând de la această ultimă afirmație, putem continua să spunem că, dincolo de fenomenul acustic, zgomotul nu este un eveniment obiectiv. Este într-o permanentă relație cu percepția. Ideea de zgomot variază în funcție de contextul cultural, istoric sau geografic. Fie că zgomotul se produce sau nu depinde de asemenea de sursa sunetului. Pentru marea majoritate a oamenilor, ideea de zgomot reprezintă o etichetare cu tentă negativă asupra unor sunete.

Din punctul de vedere artistic, zgomotul apare în relație cu societatea și cu muzica. Odată cu plasarea muzicii în spațiul cultural, prin intermediul curentului numit *Futurism* și mai ales prin intermediul datorită lui Luigi Russolo, zgomotul a început să intre în atenția curentelor artistice. Potrivit acestuia, zgomotul a luat ființă în secolul al nouăsprezecelea. Această afirmație poate fi legată de sunetele produse de orașe pe străzi, în magazine, fabrici sau mine. Mai târziu, lucrarea lui John Cage 4:33, care este o lucrare în care interpretul nu cântă absolut nimic, face referire la „muzica” zgomotelor noastre interioare și ale celor exterioare sălii de concert. Alte direcții care au continuat într-o oarecare măsură sunt *free-jazz*, *musique concrète*, *noise rock*, *industrial music*.

Japanoise a apărut în jurul anilor 1990 și a fost un fenomen manifestat și în afara granițelor. Artiști precum *Boredoms*, *Haino Keiji*, *Hijokaidan*, *Incapacitants*, *KK Null*, *C.C.C.C.*, *Masonna*, etc. au fost acte de pionierat în această sferă sonoră. Această categorisire include multe genuri și stiluri care se manifestă diferit de la un artist la

altul, de la o înregistrare la alta. Este ca o umbrelă sub care intră multe capete și idei. Poate fi văzut ca o rezistență împotriva conformismului sau o combinație a influențelor din anii 1960 și o perspectivă agresivă asupra deceniilor următoare. De asemenea, poate fi văzută și ca o mișcare interesată de ideea de formă muzicală din perspectiva vestică, cu toate că urmărește demontarea formelor în general. Această mișcare este un mozaic extrem de pestriț care prin această caracteristică reușește să-și găsească specificitatea.

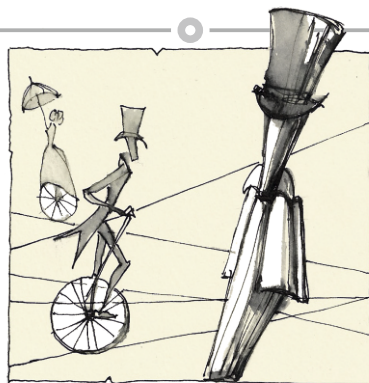
Mișcarea aceasta se diferențiază de așa numita *world music* sau *pop* nu doar prin poziția culturală sau istorică. Japanoise se raportează la nivel fundamental și la materialele care sunt folosite: metale, obiecte, dispozitive electronice, eșantioane (samples) sau dispozitive de redat sunete (playback devices) care sunt folosite pentru a crea sunete. Desigur că aceste surse de produs sunete au fost folosite și în alte genuri sau stiluri de muzică, dar compilarea lor a ajutat la crearea unei categorii specifice acestui curent. Dacă muzica concretă urmărea organizarea zgomotelor sau Cage dorea să scoată în evidență o formă de muzicalitate a zgomotelor, reprezentanții japanoise readuceau elementele reziduale în forma lor inițială.

Această abordare a avut succes nu doar în „Țara Soarelui Răsare”. De pildă, artiștii reuniți sub numele de Boredoms au concertat la începutul anilor 1990 în Statele Unite ale Americii, ajungând chiar să cânte în deschiderea trupei Nirvana și să lanseze materiale discografice prin intermediul unei divizii Warner Music. Desigur că dacă vom avea curiozitatea să ascultăm exemple „muzicale” ale artiștilor menționați mai sus vom fi cel puțin contrariați. Ceea ce urmărește acest articol și care merge în direcția majorității articolelor publicate în rubrica Melo, este spargerea anumitor bariere și preconcepții legate de muzică și de sunet. Zgomotul și liniștea pot fi pentru arte sunetelor ceea ce sarea poate fi pentru bucate.

ARTISTOCRAT

Daniela IUCĂ

o conversație cu Anne Sexton

am crezut că nu sunt puternică, Anne Sexton
acolo unde tu ai renunțat
eu i-am vegheat pe ceilalți
acolo unde tu te-ai răzvrătit
eu am presărat trandafiri strigăte
lumini

eu nu pastile nici spitale nici whisky
tu poeme și beții și bărbați
și o viață cât zece de-a mea
eu am stat locului când am simțit
cum tornadele
îmi smulg mințile
și le-mprăștie peste morminte
am stat locului

și am scris

nu, Anne Sexton, nu am fost niciodată mai vlăguită
ca mama sau ca Sylvia
sau ca tine atunci când
stația morții părea cea mai bună
haltă
și sinceritatea sinuciderii
ultima tresărire
nu am rătăcit pe nicio matcă, Aglaja
chiar dacă marea mea cu tot cerul ei de onix
m-au tot ademenit

și încă

vine iarăși iunie, Anne Sexton
și nici măcar
naștereamoartea mamei
naștereamoartea tatălui
nu-mi vor fura viața
cu totul
voi mai arunca din mine ceva bolovăniș
câțiva pumni de pământ
o urnă de cenușă
apoi voi fredona *Chi Mai*
până când voi auzi din nou liniștea
peste voi toți

peste ei toți

ultima vară acasă

lucruri mărunte, tată
amieze îndelungi în pânza incandescentă
a melancoliei
urme de melc printre fire de iarbă
arse de soare deja în mai
cochilii strivite
înainte de a călca pe alei
luminiscenta blândă a ochilor de copil
când dezleg pachetele grele
după un drum greu

până la criptă
și înapoi
castanii cu frunzișul lor dens
memoriile noastre
acum ascunse

lucruri mărunte, tată
și tu nu le mai vezi
ți le povestesc eu pe înserat
fără să scot un sunet
fără plânset
doar umerii striviți puțin
de la crucile pe care le port
în stern
un colibri fără zbatere
inima își caută
tihna pe care o avea
în vremea blândelor veri
de acasă

lucruri mărunte, tată
lumile noastre la care mă-ntorc
cu grijă să nu le pierd iar
briza de pe colină
surâsul tău amar
câteva încurajări în van
ce puteam să-ți mai promit
când ochii tăi culegeau deja
cenușă în loc de
lumină
am tăcut peste întinderea mării
am tăcut amândoi
doar vântul se auzea
și vuietul valurilor

și durerea

treizecișunu mai, dincolo

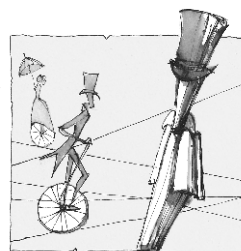
treizecișunu mai și doar un mort
în loc de tort
t
a
t
ă

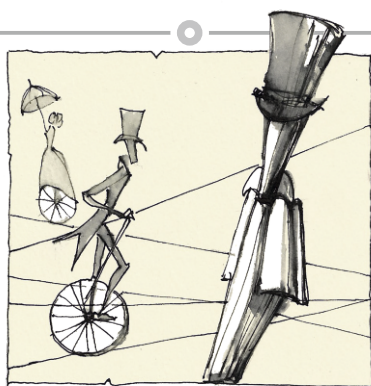
câtă poezie să absorbi dintr-un cavou?
sau câte picături
de morfină să intre-ntr-un vers?
ingredientele zilei
rețeta perfectă
pentru viața pe care încerc să o trăiesc
cu eleganță demnitate
grație
și la naiba nu-mi ies decât șovăieli
rateuri
anse ample ale inimii
care stă să-mpietrească
alături de voi toți

nimic cu aur astăzi doar părticica asta
din numele tău
care va lipi sufletul meu fărâmat
ce artă de făurar tomitan
plecat să-nvârtă câteva umbre
iradiante
prin generații

niciun tort astăzi doar lumânări
din care picur poezie sau
la naiba
(știi e urât să arunc așa vorbe
chiar azi la marginea nașterii tale
direct peste mortul meu sfânt
dar tu mi-ai permis să-mi urlu focul
decât să mă vezi slăbită
în lacrimi sau fantomatică
la o masă cu scaune goale
mereu)
la naiba
astea nu-s poezii
sunt urme de mătrăgună
sorb atât cât să simt vertijul
și imediat vărs
otrava mai lipsește acum
la capătul de nord al inimii

t
a
t
ă

Marian ILEA

Pricoliciul

Dincolo de munte e altă țară pe care n-o cunosc. În pădurile de aici mișună sute de omuleți cu care m-am înțeles întotdeauna foarte bine. Mergi pe o potecă îngustă către vârful muntelui și dai de multe găuri în pământul pietros, unde omuleții pădurii își au culcușurile. Nu trebuie stânjeniți. Se supără foarte tare. Dacă te întâlnești cu ei și te porți frumos, mai târziu ai mare noroc. Poate că și frații mei i-au întâlnit.

În Herina am auzit că sunt și câteva fete bătrâne. Toantele alea care nu se pot mărita că nu le vrea nici un bărbat. Le-aș putea sfătui cum să facă : ar trebui să se ducă la o cicoare și să aștepte să vină o goangă cu pui. Dacă omori goanga aia și te gândești la un bărbat, acela însurat sau flăcău, vine și ia toanta.

Rusca mi-a spus povestea unei toante de la munte și a cantorului din Herina. Toanta ducea lapte la spitalul unde Cantorul aștepta să-i nască femeia. Femeia și copilul i-au murit la naștere și atunci toanta i-a zis : „Nu te supăra domnule Cantor că s-a dus ea, că ți-oi fi eu femeie”. După trei luni s-au luat la popă. Când a născut, toanta de la munte i-a mărturisit Cantorului că a făcut ceva cu o cicoare și cu o goangă ca ea să-i fie nevastă. De atunci, Cantorul și-a luat-o de la suflet. A rămas cu ea, că nu se mai puteau desface căsătoriile Cantorilor. Când o privea i se părea hădă și cu un început de mustață.

De la ruscă am învățat un lucru pe care puțină lume îl știe. Să dau în bobi. Într-o zi mi-a dat patruzeci și unu de boabe de fasole neagră, le țin ascunse sub salteaua patului, într-un săculeț. Când răsare prima stea pe cer, așez boabele în formă de cerc, spun un descântec foarte mic : „Snak bobikiw i odyn, kazitprowdu Jok odyn”, închid ochii și mi se arată departe, peste dealuri, ceea ce are să se întâmple. De atunci, când vine careva la mine să afle ce-l așteaptă, stă până când strălucește prima stea, așez boabele de fasole, închid ochii și îi spun ce văd. Și fiindcă pot să fac așa ceva, înseamnă oare că sunt vrăjitoare ?! Lucrez, ca orice femeie, în fiecare zi în gospodărie, ca să putem trăi.

În căsuță am avut odată un ziar adus din Herina. Era gălbui la hârtie. Înainte să reînvăț cititul mă uitam la liniuțele legate, rotunde și mititele pe care le înțelegeau oamenii. Țineam minte că trecând pe lângă cafenea vedeam domni citind și discutând despre ce era scris în ziare. Cred că rar se întâmplă ca dintr-o astfel de treabă să iasă cineva inteligent. Mie îmi scrie doar „Papa” din Chemnitz. De ani de zile, regulat, în prima vineri din lună sosește cartea poștală la oficiu. De obicei rusca îmi aduce patru sau cinci ilustrații semnate „Papa”, trimise din Chemnitz. E o obișnuință. Dacă nu le-aș primi mi s-ar părea că s-a întâmplat ceva rău. Dar le primesc și toate sunt bune și viața merge înainte. De când am reînvățat scrierea și citirea, cred totuși că e ceva bun și-ți poate fi de mare folos.

Fiind mereu pe munte, la căsuță, nu am dorit și nu doresc să știu nimic din ce se întâmplă în lume. Cunosc ce fel de om e preotul Lală Marcu din Herina, care trăiește din cărți. Decât ca el, mai bine fără carte. În rest, cunosc doar pădurea.

Citesc multe lucruri în buruieni, rusca știe citi și mai multe. Cunosc toate locurile unde stau ascunse relele. De te apropii o poți păți. Poți chiar ajunge o pasăre neagră ori un corb.

În Herina, domnul Uzdulski, șeful pieței, spune că mint oamenii, că nu le zic adevărul pe care-l văd în bobii negri de fasole. A mai scornit și că i-aș transforma pe bărbați în pietre. Dar mincinosul e Uzdulski. Am în jurul căsuței pietre de pe vremea când aici locuiau adevăratele vrăjitoare.

Rusca mi-a povestit de Herbila, bătrâna care avea în mijlocul frunții un singur ochi. Când nu ploua, era secetă mare, o chemau în Herina. Scotea gravidele la râu. Le puneă să se scalde în apa adâncă. Și se pornea ploaia.

Punea bărbații să sară înainte și înapoi peste groapa mortului ca să fie aspri în pat cu muierile tot anul.

Când nu mai dădeau vacile lapte o chemau să le mulgă cu trei degete pe un păstrăv și li se pornea ugerul.

Rusca mi-a povestit că baba Herbila a luat lapte de la o stână. A trecut pe lângă oi și pe lângă cioban zicând : „Și de la asta... și de la asta...” Seara ciobanul s-a pișat lapte. Din greșeală l-a arătat și pe el cu degetul zicând : „Și de la ăsta un picuț”. Atunci era s-o încurce. Dar a desfăcut foarte repede ceea ce a făcut la fel de repede. Din piele de șarpe măcinată făcea prafuri pe care le puneă în rachi. Zicea : „Cum își părăsește șarpele pielea, așa să-și părăsească Johann, băutura”. Sau Wenzel, sau Franz sau Michael. Baba Herbila nu putea să dădea greș.

Mărita fetele din Herina. „Nici dracu nu știe câte știe ea”, ziceau trăitorii din oraș. Era înghesuială mare la ea în casă. Unul pleca, alții șase intrau. Ca la stup. Avea șarpe, sul de război, seceri, cuțit de teacă... Nu era secretoasă. Și îi plăcea să se lăude.

Când a murit un șarpe mare îi păzea sicriul. Când să-l închidă, oamenii de la munte au folosit furcile iar șarpele s-a furișat lângă ea. Apoi, au bătut repede și cu teamă cuiele.

Apoi, mai era și vrăjitoarea aia mică, care era foarte frumoasă, dacă o priveai din față ; dacă o vedeai din spate te speriai. Spatele îi era purulent, plin de bube și de zgârieturi. Pe dinainte era albă de tot la piele, ca de sticlă. Dacă plângeai puțin și te puneai în genunchi dispărea. Lucra mult cu mătrăguna. Îi zicea : Doamna cea bună și cireșica lupului. Lua laptele din gospodării zicând : „Vacă, eu nu te strig pe tine, ci doar pe laptele tău”. Dădea bube pe toate nasurile bărbaților din Herina. „Na-ți-o, că-i de la mine”, zicea. Îi puneă să-și bage nasurile în flori, să le miroase și atunci scăpau. Vindeca până și durerile de măsele. O chemau muierile cu copiii de țâță. Îi scăpa de „plânsul de la ujină”, de „plânsul de la cină” și de „plânsul de la miezul nopții”. Punea la casa nouă o pereche de cercei legați și zicea : „Să nu se despartă cei care vor locui aici, așa cum nu se vor despărți cerceii pe care i-am pus în groapa din curte”. Săpa groapa în mijlocul camerei, băga un mât negru viu și un cocoș negru, ca să nu moară nimeni din casa aceea. „Mai bine să moară mâtul și

cocoșul, decât omul”, așa zicea. Fetițelor nu le făcea nimic. Totuși, m-am speriat foarte tare atunci când am auzit-o pe ruscă povestind.

În pădurea de lângă căsuță trăiește un pricolici. L-am văzut de mai multe ori. I-am închis pe copii în casă. Am mers după ciuperci. Pricoliciul mi-a tăiat iarăși calea. E o făptură amărâtă. Nu e fiară dar nici om nu e. Trăiește o viață... vai de zilele ei ! De vorbit, eu nu vorbesc cu el. N-ai voie să vorbești cu pricoliciul. Nici măcar să-l privești nu-i permis. De fapt, ce este un pricolici ? Un om devenit, prin farmecele unei vrăjitoare rele, un cățel mic și negru și făcut să umble de colo-colo. Asta pe care-l știu eu e unul mai deosebit. Nu umblă foarte mult. Dacă cineva îl supără și se înfurie și-l mușcă de picior, atunci el scapă de farmece și cel mușcat devine pricolici. Asta e una din legile pricolicilor. Dacă dai după el cu piatra și-l nimerești în cap, se preface în om, pentru scurt timp, bietul, ajungând iar pricolici, cum a fost înainte de lovitura cu piatra. Dar dacă îl pocnești de trei ori la rând, cu piatra-n cap, redevine om, scapă pe veci de pricolici. Asta-i o altă lege a pricolicilor. De asta eu n-am aruncat niciodată cu pietre după un pricolici, fiindcă nu țințesc foarte bine, și nu făceam decât să-l amănesc. Mi-a fost milă. Dacă îl nimerești de trei ori la rând, omul din el îți sărută mâna. Dacă nu-l nimerești de trei ori la rând, pricoliciul din el, te mușcă de mâna cu care ai aruncat piatra. Așa că, dacă nu ești bun țințaș, mai bine să-ți vezi de drum, treci mai departe fără să-l privești până când dispare supărat, în pădure. Eu așa fac de câte ori mă întâlnesc cu el.

Seara mă culc târziu, țârăie greierii, păsările de noapte strigă. În pat, lângă mine, dorm déjà Sebastian și Katharina. Mă gândesc că ar fi fost bun un bărbat lângă mine. Dar nu unul care să tot vină și să plece iar. O femeie are nevoie de un bărbat. Chiar dacă el mai bea și o și bate din când în când. Astea sunt lecțiile vieții. Aspre. A doua zi lucrurile merg înainte. Mie nu-mi place singurătatea. Când ninge mult, în munte, cartofi am destui. Avem de toate. Sebastian și Katharina stau în casă toată iarna. Încălesc apa pe sobă. Avem o singură încăpere care e și camera de locuit și bucătărie și camera de dormit. Pe copii îi spăl și îi țin curați. Mai tai câte-o găscă pentru Sebastian și pentru Katharina. Iarna, noaptea când şuieră vântul peste acoperișul casei, mi-ar plăcea să am un bărbat. Să-l am lângă mine în pat. Nu mă tem de lup. Am securea pregătită. Mai vorbesc cu Michliduță. El pleacă noaptea pe străzile din Herina. La plimbare și la amanta Theresa. Către primăvară vine rusca. Aduce cozonac, rachiu, făină. Aproape că plâng de bucurie când o revăd. Primăvara mi se pare că îmbobocesc și pomii de bucurie.

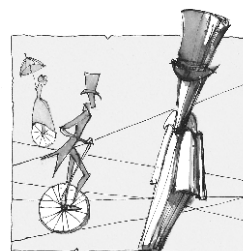
Dar nici măcar primăvara nu poate opri lucrurile rele care se petrec în lume. Rusca mi-a povestit ce s-a întâmplat în Tatariv. Un bărbat la care i-a murit femeia a rămas fără putere față de altă femeie.. Soacra bărbatului a luat un lacăt încuiat și l-a așezat în groapă. Apoi a pus sicriul cum trebuie. Nu cred că e bine să încui bărbăția oamenilor. Mai bine iei creanga pe care cântă un cuc și te duci în târg cu ea. Îți ies toate vânzările și cumpărăturile. Mai bine dai mirilor lapte muls de la o femeie cu copil mic și spui : „așa cum nu lasă pruncul țâța mamei, așa să nu se lase

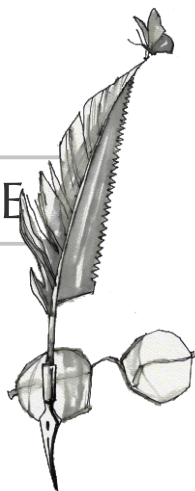
deolaltă tinerii și așa cum iubește pruncul țâța să se iubească între ei mirii”.

Despre baba Herbila am mai auzit că a pus blide întoarse în colțurile casei, la o altă ruscă de aici din munte. A mai agățat o găină neagră la țâțana ușii ca să-i aducă bărbatul dintr-un război. Numai că omul murise deja și el a venit din moarte pe sus până la rusca lui, a intrat în casă și i-a zis nevastei : „Hai cu mine, femeie.” Rusca s-a sculat din pat și s-a lăsat dusă până la râu. Acolo a găsit-o dimineață baba Herbila, înneacă de mortul ei. Din păcate, nu toate cele făcute se mai pot desface.

Când fierbi părți dintr-un lup, gheare, păr, gâtlej..., faci o alifie de „ură urâtă”. Cele mai rele sunt duhurile vinovate. Îți trebuie furculiță, foarfecă și cuțit ca să le poți alunga prin hornul de la casă. În fiecare primăvară stau cu rusca două ceasuri în cameră. Până le scoatem afară pe cele care s-au aciuat peste iarnă în cele patru colțuri ale casei. Numai așa putem blestema duhul negru și necurat pentru că altfel Sebastian și Katharina pot crește cu mințile strâmbe.

Când Sebastian și Katharina vor crește mari, voi pleca de pe munte. Voi merge până unde sunt oameni. Foarte departe. Nu știu exact unde. Nu pot să știu cum va arăta lumea în care voi trăi. Frații mei mi-ar putea spune cum e pe-acolo. Cine știe ce li s-o fi întâmplat. Între străini mori mai repede. Așa ceva nu vreau să mi se întâmple. Vreau să ajung bunică. Sebastian va fi mare și puternic, Katharina va fi frumoasă și veselă, îmi vor face mai mulți nepoți. Nu cu un tăietor de lemne sau cu un cioban. Vor trăi și ei în lume, vor merge la școli, nu le va fi rușine cu mama lor. Chiar dacă li se va spune că e o vrăjitoare. Nu vor trăi niciodată singuri. Eu aș dori să se căsătorească după lege. Le voi veghea pe toate pe măsură ce se vor întâmpla. Eu nu cred în Lală Marcu, în puterea lui, de aia nici nu mai sunt așa supărată pe el, ca la început, când îl credeam dușman. Eu cred în zâna cea bună a pădurilor care ne ocrotește din dosul copacilor și ne ajută să culegem ciuperci și plante. Zâna cea bună apare din dos de copac, ca o pâlpâire luminoasă și caldă. N-ai voie să te apropii de ea. Să stai neclintit, să taci, că altfel dispare strălucirea și te părăsește norocul. Zâna nu poate suferi oamenii gălăgioși și iscoditori.

Poeme (pentru teste) Turing

Dintre locurile bune de citit, în măsura posibilităților, evident, un volum de poezie, poezie precum cea propusă de Șerban Mihalache în *vom trece de Marte dar nu imediat* (Casa de Editură Max Blecher, 2023), trecând peste ipoteza viitorului cosmodrom de pe... Marte, poate cel mai potrivit ar fi un aeroport, precum cel din Frankfurt pe Main, unde, de altfel, chiar am reînceput cartea, pentru o a doua lectură. Un aeroport este și menționat, pe la pagina 66 („curat ca aerul din aeroport”), impresionist vorbind, poemele lui Șerban chiar sunt de savurat „dincolo de nori” (să zicem de la peste 8000 de metri în sus: într-un Lufthansa am și terminat volumul)... În aproape altă ordine de idei și de metafore, avem de-a face cu o carte care este pentru altfel de Inteligențe (nu neapărat... artificiale), apropo și de „pregătirea” scriitorului, cu doctorat din anul 2023, cu o temă privind utilizarea sistemelor de inteligență artificială pentru recunoașterea emoțiilor, stresului și minciunilor din vorbire.

Apropo de aceste specializări, trebuie să fiu atent (la) ce scriu, deoarece s-ar putea ca deja cineva să-și fi dat doctoratul în recunoașterea minciunilor din cronicile literare de întâmpinare.

De altfel, recunoașterea emoțiilor, stresului, minciunilor, exagerărilor, blazării, banalităților, platitudinilor din poezie ar putea fi un bun subiect de eseu sau studiu științific, Radu Nițescu observând pe coperta IV că există un discurs „răpus în temă al biografismului”, la acest capitol intrând, cu siguranță, și erotismul („lirica de dragoste”), în acest sens Șerban Mihalache reușind să fie un fel de personaj dintr-o continuare a *Solaris*-ului lui Stanislaw Lem, poezia putând fi comparată cu... Oceanul planetei „tratate cu raze x” de către reprezentanții omenirii, exagerând un pic, putându-se recomanda cititorului și un pic de lecturi pregătitoare, poate dintr-un tratat precum *Șocuri și vibrații* (în trei volume, tradus la noi în 1968, coordonate de Cyril M. Harris și Charles E. Crede, cu recomandare

specială pentru subcapitolul „Vibrații supraarmonice și subarmonice”, poate și cu trecere prin introducerea în măsurarea șocurilor și vibrațiilor literare, capitol încă nescris, apropo de mecanica raporturilor scriitor-cititor) sau ceva despre „metrici de clasificare” (fără a avea obsesia clasificărilor și listelor de poeți), cu trimitere către „matrice de confuzie”, primul poem din carte fiind o „matrice de contuzie”, exemplar sau nu pentru gradul de abstractizare propus: „sunt anomalia sistemică / *duplexcitabilă* / născută și făcută fără normă / forma recurentă a / unui set complet de / ecuații cu o singură / soluție ireală // sunt cel dintâi *feature* / ridicat în somn la rang de *bug* / trimis / ba nu / prescris / *ba nu* / programănat / direct în cod genetic / rezoluția crizei energetice a / rețelei de rețele neurale // și mi-am depășit demult / atributele și ruta și-am pătruns prin / căile ascunse de acces / am furat cheile orașului-stas și / numele meu acum este cuvânt / universal de decriptare / la pachet decrepitare // sunt funcția *bash* / a coastelor și sternului / rugăciunea conștientă / permanentă-a celor care nu / mai vor să piardă nopți / răpuși în temă și / deturnez dar / nu spre detonare și / mai ales la inițializare / îmi scapă din vedere diferențe // dar nu te teme / de transfer / suprascrierea / nu-i printre / ce ofer” (p.5-6).

Puțin Super-„Matrix” nu strică nimănui, la urma urmei cu Andromeda s-a jucat și un Nichita Stănescu („E-un viitor pe care-l poți atinge cu geana,/ îndărătnica mea femeie./ (...)/ Privește, a apărut un platou/ lucios, de metal./ Ce-ntins e platoul de nobil metal!// De-aici se pleacă-n sus, e-atât de simplu!// La fel ca o mișcare de dans,/ un dans al gândurilor,/ un dans al ideilor, suitorul mișcărilor dans./ Deasupra sunt planetele. Le poți atinge și tu,/ cumva,/ cu o vocală, cu o singură vocală,/ cu A.”) și, ca să ne întoarcem la *Solaris*, unde personajul principal este un Kelvin, începutul la primul grupaj, „șapte pași spre Andromeda”, este cam așa: „sunt două grade afară/ Kelvin nu Celsius și/ ei au rămas doar/ un punct sub/ o umbră/ pe când marea de tablă și/ sateliții căzând/ se bat pentru-o plajă/ din ce-n ce mai mică// vom trece de Marte dar/ nu imediat/ ne vom trage de el/ de jur-împrejur/ să-mpingă mai tare decât ne-ar ajunge/ oxigenul lichid și/ gândul pe care/ nu știu să-l dezică// îngenunchind în comun/ pentru sfântul Saturn/ vom face corecții/ precalculate/ vom strânge din dinți și/ pe jumătate vom evita/ cufundarea-ntr-un Lethe/ al cărui izvor nu/ ni se explică...” (pp.9-10)

Dragostea pentru Harey (personajul feminin al *Solaris*-ului) a sa (a lui Șerban) este (re)descoperită, dezvăluită (ca și dragostea pentru ceea ce înseamnă literatură) cu grijă, delicatețe (dincolo de „perturbații singulare”, „dezvoltări asimptotice” ș.a. chestii quasi-epistemologice), fără grabă, ca într-o călătorie unde criogenia este un fel de declarație, dragostea este, mai totdeauna, un alien, apropo de „străin” (poem din grupajul al doilea, „a-val”): „... acum văd/ tulpinile verzi ale aerului/ strecurându-se/ printre urechile acelor/ prinzându-se/ de piele precum sinapsele emergente/ ale unei străfulgerări tăcute în nopți // (...) și-apoi doar parfumul/ coapselor și claviculelor și/ buzele despărțite de glezne/ căldura ta îmbibată în/ fibrele și-n porii unui zâmbet/ pe sub care guști până-n dermă/ puținul

spațiu rămas între piepturi// există în tine ceva rar și/ greu de găsit/ ceva negru și/ verde/ viu și/ velin/ apărut din senin/ tandru și aprig/ intim/ străin” (pp.29-30)

Ceva mai rar (în) poezia lui Șerban Mihalache, care pare să fi fost precum un alt fel de John Carter (al lui Burroughs; nu ne mai raportăm și la Wells, Ray Bradbury ori Weir!), care pare să fi studiat chiar poezia marțienilor sau a marțienelor (care nu vin de pe Venus, apropo): „ceva rar și greu de găsit/ ca urmele civilizațiilor marțiene/ care s-au bucurat cândva de/ fluviile revărsate din matcă/ ale călătorului roșu/ *din curtea din spate/ a omenirii*” ... (p.29)

Dar, desigur, veți observa cu siguranță, „problema” corpurilor... textelor sale, nu este deloc simplă. Observa și Stanislaw Lem, când venea vorba despre ecranizările la cartea sa, că nu este vorba doar despre dragoste sau... mai exact, „din câte știu, cartea nu a fost dedicată problemelor erotice ale oamenilor din spațiul cosmic... În calitate de autor al lui *Solaris* îmi voi permite să repet că am vrut doar să creez o viziune a unei întâlniri umane cu ceva care cu siguranță există, poate într-un mod puternic, dar nu poate fi redus la concepte, idei sau imagini umane.”

Ceea ce, într-o oarecare măsură, s-ar potrivi și Întâlnirii lui Șerban Mihalache cu poezia, exordiu la demonstrarea faptului că poezia poate să nu fie... umană, dar că momentan omul îi este (unul dintre) purtător(ii) de cuvânt, care pot da cuvintelor foc existențial, nu obligatoriu mistic (mistică a nemisticii s-ar găsi!), a se vedea/-fuma și „vino cu scrumiera mai aproape” (p.49), dar aici ne oprim la „în nucleu se-aliază nichelul și fierul”: „ne-am terminat paharele și ai propus/ să

mergem pe faleză/ să traversăm cheiurile/ să privim muncitorii/ descărcând ladă după ladă/ din lichiorul și cafeaua/ de la nunta din cana/ acestei nopți și îmi zâmbeai/ în verde netivit spunându-mi/ că tu stai mai aproape/ că nu e timp de pierdut/ curând va începe ploaia dar/ ne putem adăposti printre/ cireșii japonezi și terasele de ceai/ care ți-au năpădit sufrageria (...)" (p.36)

Hiper-spațial (și nu ne gândim la Maxwell), volumul nu putea să nu aibă și niște osii: din cele patru părți, trei sunt „osii”, cu... supra nume ca deja menționatul „aval”, în doi și trei fiind vorba de „aperturi” și „aluviale”, mecanismul tomului mergând ca uns sau (dezvoltându-se) ca o epitaxie (titlul primului poem din ultimul grupaj), cel din urmă poem dând șah „mat” cititorului („un câmp de floarea-soarelui/ din care lipsesc doar două tulpini/ cine să le pregătească pe toate/ cine să plătească pentru toate/ dacă nu noi”, p.78), amintind și de moda fractalilor (și în beletristică), dacă nu cumva „epicentrele” sunt în alte locuri, prin relația dintre iubire și limbaj (se poate începe și de la Cuvântul care a fost cândva, într-un început...): „... o limbă/ în care dragostea e/ mereu pe cale/ de-a fi eludată/ *ba nu*/ elidată/ transformată/ într-un cuvânt cu prea multe afixe/ pe care de mult/ n-ar mai fi trebuit să-l citesc dar/ sub care mereu/ tot semnez/ luat/ la cunoștință...” (p.73)

„Colonistul” marțian Șerban Mihalache are toate șansele să fie declarat „acolo” rege al poeziei (sau măcar „reprezentantul laic al/ frumosului instaurat pe post de zeu”, p.55), dacă va fi o revoluție pe-acolo, în maniera franțuzească, poate își va salva ghilotina limbajului pe Solarisul care urma-va să fie descoperit („dar nu imediat”), „frumusețea stranie și insondabilă pe care ne-o va dezvălui zborul primului condor eliberat în văzduhul planetei Marte după terraformare” (apud Cl. Komartin).

Dintr-o anumită perspectivă, volumul are tăria unei ultime țigări („...dă-ne foc cu tot cu-acest poem/ înainte să se stingă și *arderile de tot*”, p.50), a unui condamnat la frumusețea ultimei speranțe, timpul fiind un moft... Cu alien-are pe alien-are călcând, lectură obligatorie pentru realizarea de viitoare teste Turing, cartea lui Șerban Mihalache este pe „Corso” (titlu de poem, p.43): „a apus epoca de/ lemn și clei și piatră/ sub cerurile sticlei/ sub arbori de metal// nu tremura de frică/ ci urcăte pe corb și/ să pornim la trap/ spre inima orașului/ unde găsești cinemaografe/ închise și abandonate/ proiectându-și cinic ultimele clipe// *aici ați fi putut vedea monștri*// acum vezi doar cerșetori/ deși preferă să le spui vagabonzi/ adăpostindu-se-n foaier/ tot un fel de monștri/ la fel ca toți vegetarienii care preferă/ să stea flămânzi decât/ să mănânce friptura pe care ai munci/ să le-o pui în față// și mie mi-ar plăcea să fiu carnea/ din farfuria ta/ (...) e rândul meu la viață veșnică// o mie de ani de viață/ cu tot cu pauzele dintre cuvinte” (p.44)

Apropo de „corb”, tare aș fi curios cum ar re-scrie, quasi-post uman, Șerban Mihalache poemul lui Edgar Allan Poe... Nevermore!

**Monoporțiile,
o piedică în promovarea
gastronomiei**

Cosmin DRAGOMIR

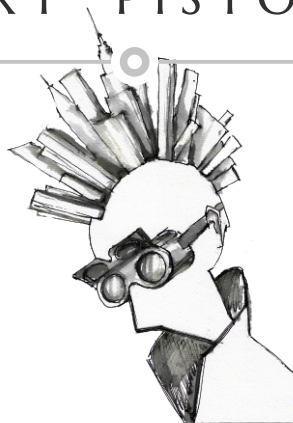
ICRE NEGRE

Am fost întrebat de curând care este percepția străinilor despre mâncarea românească și am dat din umeri. Cred că ar trebui să îi întrebăm pe ei.

În lipsa unor studii serioase nu facem decât să bănuim, să băjbâim, să avem opinii nu argumente. Eu nu știu de nici un studiu care să concentreze feedbackul lor. Ei consumă ce li se dă sau din ce au ocazia să guste. Am mai întrebat în stânga și în dreapta care sunt preparatele cele mai comandate de turiști, dar cifrele sunt tot după ureche, nu există statistici clare și mai ales feedback analizabil cu adevărat. Am stat cu mulți străini la masă și nu am reușit să adun date concludente. Ultimul șoc s-a referit la scrumbia de Dunăre, despre care au spus că e cel mai rău pește mâncat vreodată de ei. Și vorbesc de o scrumbie căreia nu prea avem ce să îi reproșez. Și asta e problemă, de multe ori am fost pus în situația de a-mi cere scuze pentru mâncare și a le explica că ceea ce au primit în farfurie doar aduce a mâncare românească.

Cred că, în acest moment, șansa noastră sunt meniurile gândite pentru shareuit și cele de degustare. Monoporțiile, care de obicei sunt enorme, sunt o piedică în promovarea gastronomiei. Turistul nu are șansă de gustare din mai multe multe preparate, își alege – de multe ori la nimereală funcție de ingredientele trecute în meniu – unul, două feluri de mâncare. Dacă nu-s pe placul lui la următoarele mese nu mai riscă și cere pizza.

Nu zic că nu e complicat, zic doar că nu e atât de complicat. La noi, în cele mai multe cazuri, meniul pentru 2/4 persoane înseamnă un dictai tocătorul de lemn cu o piramidă de cârneturi și cartofi pe lângă. Bașca, cam toate bucățile alea de carne sunt făcute simultan (ceea ce nu e greșit), dar pare că bucătarii uită de timpii și temperaturile corecte de preparare în funcție de ce pui pe grătar: cârnații subțiri vin arși, cei groși cam nefăcuți, fleica cam roze, pieptul de pui uscat. Bucuria vine din cantitate și nu din calitate. Din păcate și deverul tot de acolo. E fix ca diferența dintre salată de icre sau cu icre, dintre hamsie și șprot, dintre tentacolele de calamar și cele de caracatiță.

Sorin **DESPOT**

bamele bunică-tii

un sentiment probează o realitate
cam așa cum ceasul de aur te face
mare baștan.

că detești cu obstinație
bamele băloase din mâncarea bunicii nu face
bamele băloase din mâncarea bunicii, în esență,
detestabile. tot astfel, faptul că te simți ofensat
nu reprezintă un garant al existenței unei ofense.

chiar și așa, sunt zile când mă iau după ce simt și mă încred;
că lumea e suficient de îngăduitoare cu sentimentalul angajat
și, când mă-ncearcă toți dracii, pot sudui ca birjarii
din pragul sentimentului de îndreptățire.

o inimioară

e și cordul un creier, la o adică.
are și inima un soi de memorie,
fie și doar a uzurii ireversibile.

nu pristavlisește prin rețele neuronale,
cordul discută cordless cu alte corduri.
inima ciupește quantele în subspațiu,
e și inima un accelerator de particule:

inima suge și scuipă.

cordurile doboară recorduri;
miriade de corduri se vânzolesc
brownian în borcane cu cloroform.

corduri racordate la rețeaua globală de acorduri
pulverizează cordialitate peste piețele încordate.

cord la cord, în tribulație dezacordată,
până se strânge inimioara cât un pixel.

tortul 🍰 best cake scenario

îți zăresc privirea iscoditoare
din capătul opus al troleului.
se zburătăcesc fire de praf
în lumina ciufulită de zoaie.

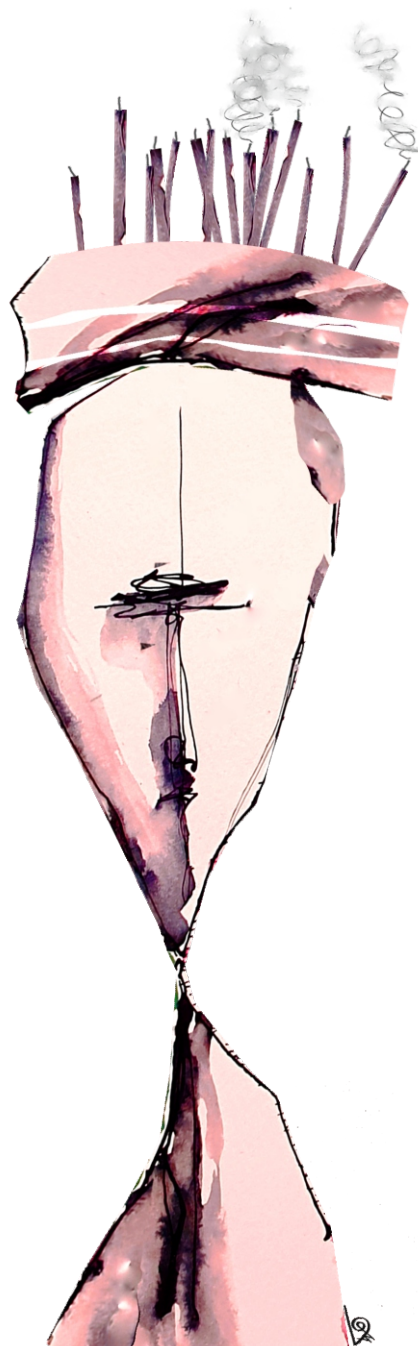
o clipă numai,

pensulezi un gest înspre mine și
capitulez:
fă-mă drum și rigolă, peisaj alpin și
sirop
de pin, fă-mă să scap un suspin.

un tort alunecă din palmele preotesei
în stație la lizeanu. înghit în sec.

nuntă, bă! mă pomenesc gădilat
de sărmăluțele saturate de fixativ
ale mătușii loreta de la calafat.

de la masa tineretului mă stârnește
surâsul tău clinchetiu; stânjeneala

mă mână să mă schimonosesc, mă
scufund cu talent, cu stânga la nas
și dreapta fluturată sub candelabru.

intră tortul miresei.

alerg fără șansă
în urma taxiului tău
pe bulevardul obregia.

uit cu totul de tort.

porți pe brațe catalogul,
o cutie mai mare ca tine,
închizi ușa cu piciorul
și dai să te prăvălești
la doi pași de catedră.

un val de hăhăieli și
chiloțeei tăi cu hello kitty
ajung instantaneu pe instagram.

tortul sărbătoritei
supraviețuiește
demnității tale.

și iar nu mă bucur de tort.

ai mei invită la masă, de ziua lor,
pe soții pop și pe fiica lor, dumițrița,
de mult plecații prieteni din canada.

la joacă, copii!

mă pune să-i dau o palmă la fund,
fundul dumițriței tremură. la plecare,
trece arătătorul peste tortul maică-mii
și-l înfige în gura lui taică-său.

greața și erecția mă țin departe de tort.

punem mână de la mână să îți luăm tort;
dezbatem la sânge între diplomat și red
velvet.

ne pitim care pe unde apucă, după draperii,
prin dulapuri și în spatele canapelei.

dai buzna pe ușă cu sutienul în mână și
mâna pe după gâtul unuia abia agățat.

cu noduri în gât, consum toată seara
consolându-l pe victor, care chiar te
iubea.

cine să mai aibă poftă de tort?

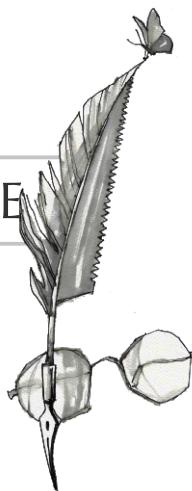
mănuțele căuș, parcă ispitind ploaia,
ochii bulbucăți și pofticioși.

să-ți mai pun o felie, pușor?

măinile care frământă în copaie, față
cu
mănuțele care ne frământă la ore mici.

făina și drojdia, coca lăsată
în fereastră să crească,
o rochie poate mai fistichie,
tortul din care ne tot înfruptăm.

O carte ca o ceapă

Îl urăsc pe Cosmin Ciotloș! Îl urăsc... cu ura săracului pentru bogat, cu ura ignarului pentru școlit... dar mai ales cu ura leneșului pentru harnic. Sunt de la țară, știți. Îmi amintesc prea bine cum erau urâți și bârfiți oamenii harnici din sat de către cei puturoși, bețivi, hoți și săraci. Când unul de-asta stătea la poarta harnicului, cu căciula-n mână, cerșind câte-o pară, din gura curgea numai lapte și miere; cum o căpăta, cum se ducea glonț la cârciumă, ca să-l spurce acolo pe binefăcător, alături și împreună cu tovarășii lui de nimicnicie.

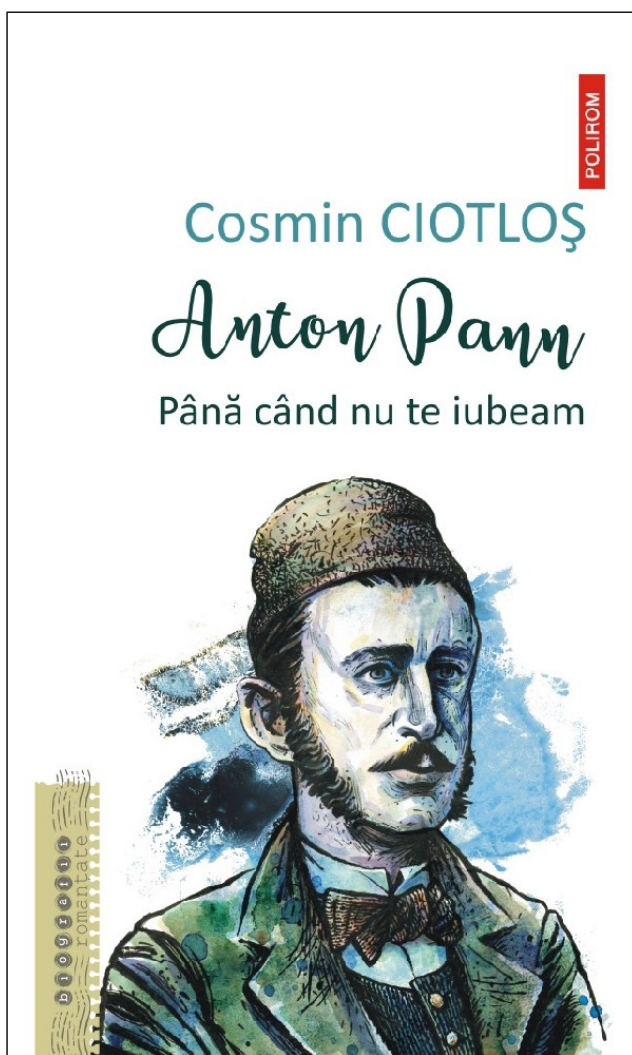
Am citit ultima ispravă a lui Ciotloș (*Anton Pann. Până când nu te iubeam*, Polirom, 2024) cu atenția și îngrijorarea specifice președintelui meu, de la care am deprins numai lucruri bune. Am luat notițe, am revenit pe text, am căutat cu îndârjire ceea ce nu știam sau/și nu înțelegeam, apoi – așa cum nu face nimeni, în afară de mine – am pus cartea deoparte, am lăsat să treacă cele două săptămâni academice și am citit-o iar. Ca să mă bucur de ea, înțelegeți dumneavoastră.

Nu m-am bucurat deloc. M-am supărat și mai tare, am avut palpitații, gata-gata să-mi pricinuiască probleme grave de sănătate, și sunt om încă tânăr, vorba aia. Ca să vă faceți o idee (în caz că vă gândiți cumva s-o căutați în librării), iată concluziile.

În primul rând, miezul cepei este o acuzație de plagiat. Un anume Ioan Barac îl acuză pe Pann (prin vocea fiului său, că Ioan e mort demult) că Pann i-a furat o poezie, foarte proastă de altfel, și a vândut-o drept a lui. Pe firul acestei anchete de istorie literară pornește acțiunea romanului, care numai pasionant n-ar fi, dacă s-ar limita la acel căcățiș de plagiat, sau mai exact de acuzație de plagiat. Concluzia anchetei: nu, Pann n-a plagiat. N-a furat nimic de la moș Barac, iar fiu-său, Iosif Barac (și față bisericească, pe d-asupra!) a aruncat cu noroi pe degeaba, numai din meschinăria sufletului său mic și negru, de om care n-a lăsat nimic în urma lui, în

afară de avere; și aia adunată din leafa plătită de statul maghiar, dacă e să spunem drept. Din această afacere, Anton Pann iese bine, achitat, absolvit, curățat, albit.

Dar următoarea foaie a cepei aduce o altă acuzație de plagiat, una mult mai subtilă, pe care n-o știe nimeni, pentru că autorul (păgubitul, adică) nu a formulat-o niciodată: Pann ar fi furat, de data asta pe bune, de la Alecu Văcărescu. Ei, și de aici a-nceput să-mi placă (asta am vrut să zic prin „m-am supărat”: o carte nu are voie să-mi placă, dacă nu e scrisă de mine!). Alecu ăsta a scris un poem de amor, cam naiv după standardele anului 2024, dar solid în felul lui simplu, poem care s-a pierdut. S-a pierdut pentru noi, adică. Dar nu și pentru Pann, care l-a găsit, nu se știe cum, l-a tipărit, l-a semnat cu numele lui, l-a pus pe note și l-a făcut cel mai bine vândut *hit* al epocii. Nu exista om vorbitor de română care să nu fredoneze, la beție sau doar la alean, nemuritoarele versuri „Până când nu te iubeam, / Unde mă

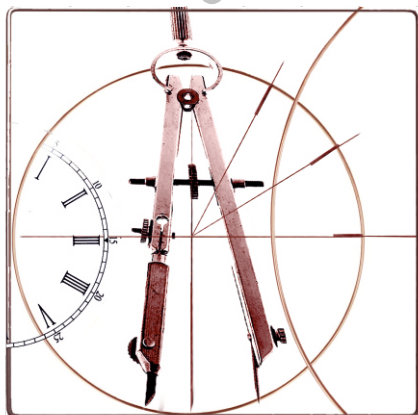

culcam, dormeam. / Acum de când te iubesc, / Nu poci să mă odihnesc. / Răpus, mă sfârșesc de dor, / Fără niciun ajutor. / Arz, mă frig în mare foc, / N-am astâmpăr la un loc, / Suflot nu mi-a mai rămas, / Ohtând mii de ori pe ceas. / Cu totul m-am prăpădit, / Mințile mi s-au smintit. / Ies din casă să mă duc, / Nu știu încotro s-apuc. / Viu iar, mă întorc și șez, / Stau în loc și suspinez. / Inima mea, vai de ea, / De la tin' nu să mai ia". Îl știau și femeile, și bărbații; și mirenii, și clericii; și vodă, și talpa țării. A fost „Zaraza” vremii, a bătut de departe „Deșteaptă-te, române”, pe care-l știau puțini, scârța-scârța pe hârtie, intelectualii. Ergo: Pann și-a clădit un nume pe rodul minții lui Alecu Văcărescu, bietul, care era mort demult.

Da, dar cum? Și de ce? Aici e-aici! L-am descoperit pe acest om uitat și m-am îndrăgostit de el, deci îl avertizez pe maestrul Ciotloș să-l lase pe Alecu-n pace, că Alecu e al meu; scot personaj din el! Personaj de roman de acțiune, nu pentru colecția „Biografii romanzate”, ci pentru o traducere în franceză, că acolo e miza jocului, la Paris, nu la București: dragul de Alecu și-a asasinat mătușa ca s-o poată posedea pe fiica ei, adică pe verișoara lui. Ăsta bărbat! Poe este mic copil! Paranteză: Poe doar și-a sedus mătușa ca să-i posede fiica, dar n-a omorât-o – slab, foarte slab, slăbuț! Iar de Llosa... ce să mai zic: s-a căsătorit cu mătușă-sa, apoi cu verișoară-sa, dar nu le-a ucis, nici pe una, nici pe alta. Amator! Găinar! Trepăduș! Alecu al nostru e peste ei la orice capitol, dar stați că n-am terminat: vodă Moruzi l-a exilat la Tulcea, unde Alecu a și murit. V-ați prins? Alecu a fost Publius Ovidius Naso al nostru! Unul la Tulcea, altul la Constanța, și amândoi pe pricini de dragoste! Dacă nici ăsta nu e super-subiect, eu îmi înghit șapca!

Ajung acușica la maestrul Ciotloș, pe care l-am lăsat nescărmănat, dar bob zăbavă; la pagina 184, el zice așa: „L-am inventat așadar pe Ștefan Valentineanu și i-am dat mână liberă, lăsându-l să investigheze tot ce se cuvenea cercetat. În afară de el, celelalte personaje sunt atestate istoric”. Minciună, maestre, minciună grasă cât China! Autorul n-a inventat nimic: Ștefan Valentineanu este el însuși, Cosmin Ciotloș, iar asta e vizibil și din spațiul cosmic, nu numai din margine de Bruxelles, de unde scriu eu acum. Dar, ce? Era destul atât? Nici poveste! Inventându-se pe sine, sub avatarul „Ștefan Valentineanu”, autorul a simțit mâncărici în degete, așa că s-a făcut erou: a luptat în Legiunea Străină împotriva kabyllilor algerieni și a primit de la camarazii lui, pentru bravura și noblețea sa, supra-numele „Alfaiz” (dacă araba mea n-a ruginit, asta înseamnă „Biruatorul”). La faza asta, eu tac.

Și ultimul lucru: mă gândesc la Pann, la Anton Pann. Ca să-și vândă cărțile a fost nevoit să-și facă nu numai tipografie, ci și editură, cum am spune acum. Și să devină și librar, într-un sens: el le scria, el le edita, el le tipărea, el le vindea. Vi se pare că toate astea aparțin unui ev revolut. Mai trageți un loz: păi Viorel Ilișoi al nostru ce face? Acum, în 2024! Vă spun eu ce face: exact același lucru. Iar la cum arată piața de carte din România... toți vom face la fel. Curând, foarte curând.

Scurte

considerații

despre timp (XVIII)

Wladimir-Georges BOSKOFF

Deci realitatea este subiectivă. Marele Șaman ne-a arătat asta. Este evident vorba despre realitatea cuantică. Despre lumea electronilor și fotonilor, despre experimente în care sunt implicați. Acesta era contextul discuției noastre din episodul trecut.

Dacă este o noapte senină cu lună plină, de câte ori o să privim cerul Luna va fi acolo. Nu există o altă situație. Nu există superpoziția pe care să o colapsăm prin observație. Pentru că există o diferență între electron și Lună: electronul este undiculă, deci este și particulă și undă, Luna nu are un caracter ondulatoriu.

Atunci, nu ne mai putem aștepta să apară și în „al doilea cort”. De fapt, trebuie menționat, orice obiect macroscopic are caracter ondulatoriu, dar lungimea de undă este așa de mică încât efectul este complet neglijabil. Realitatea acelui obiect este obiectivă.

Ca urmare, facem o distincție între realitatea fizică a obiectelor macroscopice și realitatea cuantică.

Dacă însă credeți că realitatea, chiar obiectivă, nu se schimbă în timp, vă înșelați.

Luna se îndepărtează de Pământ cu aproape patru centimetri pe an. Într-un viitor îndepărtat ea va scăpa din câmpul gravitațional al Pământului. Evident, timpul este de ordinul miliardelor de ani. Până atunci poate, galaxia noastră Calea Lactee, se va fi ciocnit cu galaxia Andromeda. Care vine înspre galaxia noastră cu sute de kilometri pe secundă. Dar are de parcurs cam 2,5 milioane ani lumină.

Încă un comentariu legat de Lună. Se pare că provine din ciocnirea Pământului cu o altă planetă, Theia. Simulările arată că Theia trebuie să fi avut dimensiunea planetei Marte. Impactul a desprins porțiuni din suprafețele ambelor planete. Acestea s-au unit gravitațional, și tot gravitația a „sculptat” și forma aproape sferică a Lunii. Compoziția mineralelor Lunii susține această teorie.

Și acum ceva ce puțini știu.

Comportamentul instabil al orbitei Lunii este în concordanță cu teoria existentă în teza de doctorat a lui Spiru Haret susținută în 1878 la Universitatea din Paris. Studiind invariabilitatea orbitelor planetelor în mișcarea lor de revoluție în jurul unei stele, Haret a concluzionat că termenii de ordin trei și patru produc o instabilitate a traiectoriei. Mai precis, fiecare planetă „deranjează” traiectoria celorlalte planete conducând în timp la schimbarea formei eliptice a traiectoriei fiecăreia. Marele matematician Henri Poincaré a fost surprins de acest rezultat și a continuat ideile într-o teorie a haosului pentru mișcarea corpurilor cerești. Acolo a validat rezultatele obținute de Spiru Haret folosind serii Fourier generalizate divergente.

Profesorul meu de Astronomie de la Universitatea din București, Ieronim Mihăilă, mi-a pus în mână teza lui Spiru Haret când eram în anul patru de facultate. Am fost curios să citesc acea teză, dar nu m-a entuziasmat, veți vedea imediat de ce. Erau acolo tot felul de serii, matematica mi se părea relativ simplă, dar concluzia că orbitele pe care se mișcă planetele erau instabile mi se părea inacceptabilă. Am vorbit cu domnul profesor despre rezultat. Din discuție am înțeles că Universul, pe atunci cerul de deasupra mea, nu este așa dintotdeauna și nu va rămâne așa pentru totdeauna.

A fost unul dintre șocurile „științifice” ale vieții mele să accept că „Cerul nu era veșnic”. Nu corespundea cu ceea ce credeam atunci despre lume.

- Geometria Diferențială, Mecanica și Astronomia nu sunt corelate aici în facultate, mi-a explicat domnul profesor.

- Nu ai cum să-ți formezi imaginea corectă a tabloului de ansamblu.

Câtă dreptate avea!

În plus, cursul de Fizică din facultate era despre teoria restrânsă a relativității, dar nu era corelat cu vreun curs de Geometrie, și asta pentru că nu se făcea Geometrie Minkowski. Cursul de Mecanică Cuantică nu avea nicio legătură cu cel de Analiză Funcțională, și invers. Erau tablouri diferite agățate pe pereți diferiți ai cunoașterii. Păreau fără vreo legătură. Profesorul de la Geometrie Diferențială nu a spus niciun cuvânt despre Relativitatea Generală, cel de Mecanică n-a spus niciun cuvânt despre Relativitatea Generală, doar la

Astronomie câteva din cursuri au fost de Mecanică Cerească. Acolo am aflat și noi că Pământul se mișcă pe o elipsă în jurul Soarelui. Deci nu a existat nicio interdisciplinaritate. Dar acum se înțelege care sunt ingredientele pe care trebuie să le combinăm dacă vrem să vorbim despre acest Univers, iar în timp eu am compus imaginea corectă în mintea mea, imagine pe care o ofer cu pasiune încă nestinsă studenților mei de astăzi.

Încă o mențiune: în facultate, la catedra de geometrie existau doi profesori remarcabili care aveau articole și cărți publicate care susțineau interdisciplinaritatea geometrie diferențială-relativitate. Generația mea s-a întâlnit cu acești profesori, Kostake Teleman și Stere Ianuș, doar în anul de specializare și/sau la studiile doctorale. Amândoi proveneau din școala de geometrie creată la București de profesorul Gheorghe Vrânceanu. Acesta își susținuse doctoratul la Roma avându-l conducător pe Levi-Civita Tullio al cărui „tată doctoral” a fost Gregorio Ricci, deci proveneau din inima geometrică a relativității, exact cea care îl influențase pe Einstein.

Revenind, Haret și-a susținut doctoratul cu Victor Puiseux la Sorbona, unde studiase Matematica și Fizica. S-a întors în țară și a devenit profesor la Universitatea din București unde a predat cursul de Mecanică Rațională. În timpul unei vizite la Buzău, Spiru Haret s-a îndrăgostit la prima vedere de domnișoara Ana Popescu. El avea 32 de ani iar ea 17. S-au căsătorit în același an, 1883, și au fost împreună până în 1912 când Spiru Haret moare de cancer la numai 61 de ani. Cu doi ani înainte de a muri a publicat tratatul său de Mecanică Socială, în care utilizează matematica pentru descrierea comportamentului social. Făcea parte din cei care credeau că matematica este implicată în descrierea oricărui aspect al acestei lumi. Este autorul celei mai profunde reforme a învățământului din țara noastră. A fost trei mandate ministrul educației. Este prețuit de toți cei care înțeleg cât a realizat în știință dar și în edificarea unui sistem educațional modern și eficient.

Acum, la peste patruzeci de ani distanță, privesc cu alți ochi ceea ce am văzut atunci în teza aceea de doctorat. Ceea ce mi-a spus domnul profesor Ieronim Mihăilă mi se pare evident.

Nimic nu poate fi veșnic.

Domnul profesor nu mai este printre cei vii, la fel toți pe care i-am amintit în acest episod. Totul este supus unui fenomen de evoluție care produce schimbări. Ordinea se transformă în dezordine și acest lucru are legătură cu modul în care percepem săgeata timpului.

Așa că în episodul următor vom putea aborda tema demonului lui Maxwell, o făptură care ar avea puterea să inverseze săgeata timpului.

125

OIL TERMINAL

ALIMENTĂM
CULTURA

FOTO GRAME

Vasile DOROLȚI

a început să fotografieze în anii `80. A fost membru al grupului de creație al Fotoclubului *Universitatea* din Cluj și membru al *Asociației Artiștilor Fotografi din România*, până în anul 1989. Abordează, în special, fotografia documentară,

Curator – Emilian AVRĂMESCU

remarcabil fiind reportajul unic realizat într-un orfelinat al perioadei comuniste. Vasile Dorolți a susținut spectacole audiovizuale în mai multe orașe din țară, a expus în muzee de artă din Baia Mare, Cluj și Sibiu și a participat la numeroase expoziții colective, atât în țară, cât și în străinătate (Franța, Ungaria, Polonia, Spania, Olanda, SUA).

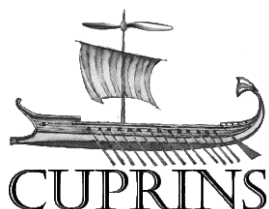
Proiectele sale au fost publicate în reviste importante de fotografie și cultură, cum ar fi : *PhotoMagazine* (România), *Dilema*, *Foto4All*, *Photo-graphia* (România), *Lens Work* (SUA), *Digital Photography* (Ukraina), *Sensunic* (online), *Almanah Elore* (1988), *Minolta Mirror* (Japonia, 1991), *Scena9* (2021), *Familia* (2022). Este coautor a șase albume de fotografie.

Repere online: <https://vasiledorolti.blogspot.com/> *
<https://www.facebook.com/dorolti>

- 03 - CREDITORIAL - Claudiu KOMARTIN**
- 04 - FOTO GRAME - Dan PERȘA**
- 10 - ATELIER de TRADUCERE - Serge GAINSBOURG**
- 15 - ARHITECT - Sebastian IONESCU**
- 20 - TEXT PISTOLS - Ligia PÂRVULESCU**
- 25 - PELICULE - Ionuț CHERAN**
- 27 - TEXT PISTOLS - Artiom OLEACU**
- 32 - CRONICE- Demetra VLAS**
- 36 - MELO - Adrian MIHAI**
- 38 - ARTISTOCRAT - Daniela LUCA**
- 43 - ARTISTOCRAT - Marian ILEA**
- 48 - CRONICE - Adi SECARĂ**
- 52 - ICRE NEGRE - Cosmin DRAGOMIR**
- 53 - TEXT PISTOLS - Sorin DESPOT**
- 57 - CRONICE - Mihai BUZEA**
- 60 - STEM - Wladimir-Georges BOSKOFF**
- 64 - FOTO GRAME - Vasile DOROLȚI**

REDACȚIA

Redactor-Şef:

Bogdan PAPACOSTEA

Redactor-Şef adjunct:

Claudiu KOMARTIN

Redactori:

Mirela STÎNGĂ

Zoe CARAIANI

Alina-Ioana VASILIU

Colaboratori:

Sebastian IONESCU

Dan PERŞA

Adrian MIHAI

Cosmin DRAGOMIR

Wladimir-Georges BOSKOFF

Emilian AVRĂMESCU

Daniela VIZIREANU

Demetra VLAS

Ionuț CHERAN

LEONTE

Lelia RUS-PÎRVAN

Grafică:

Vasile FILIP

Web Design:

George ŞORODOC

Corectură:

Dan SOMEŞAN

Tehnoredactare:

Marius PÂRLOGEA

CONTACT

e-mail:

contact@revistatomis.ro

facebook.com/revistatomis

instagram.com/revistatomis

www.revistatomis.ro

**Consiliul Local
Constanța**

Consiliul director:

Cristina PAPAȘIAN

Laura TĂNASE

Alin VINTILĂ

ISSN - 12208167

6

421273

484719

15 lei